

HERNANIKO PARKE ETA AUZOETAKO ZUHAITZAK

50 urtez Zuhaitz Eguna
Hernanin 2025

Hitzaurrea

Sagarreta Natur Taldeak sorreratik izan du bere helburuen artean Hernaniko Zuhaitz Egunari bultzada bat ematea eta duen garrantzia herritarren artean zabaltzea.

2025 urtean, Zuhaitz Egunak **50. urteurrena** betetzen du. 1998 urtean, 25. urteurrenean, Udalak eta Mendiriz Mendi elkarteak elkarlanean, Hernaniko hamar zuhaitz garrantzitsuenen triptiko bat osatu zuten. **Zuhaitzen gida hori berritzea, zabaltzea eta eguneratzea** izan da gure ekarpena. Batetik, herriko auzo eta parke bakoitzean dugun zuhaitzen altzorra ezagutzeko, eta, bestetik, horiek zaintzeko kontzientzia pizteko.

1974 urtean, Hernaniko naturazale eta mendizale talde batek, Joxe Legarreta buru zelarik, **ZUHAITZ EGUNA** lehen aldiz antolatzea erabaki zuen. Geroztik, etenik gabe ospatu da 50 urtez, 2020an eta 2021ean izan ezik, pandemiak eragotzirik. Urte horietan guztietan, 40.000 zuhaitz baino gehiago landatu dira herri lurretan.

Halaber, orain gutxi jakin dugu **1905ean** Zuhaitz Eguna ospatu zela Hernanin. Intxaurrondoak landatu zituzten Santa Barbara mendiaren magalean, eta ekitaldi hartan parte hartu zuten orduko alkateak, Foru Aldundiko ordezkariak eta herriko beste zenbait karguak, ikastetxeetako ikasleekin batera. Garai hartan ere, Hernanin basoak birlandatzeko kontzientzia bazela adierazten digu horrek.

Gida berri honetan, Hernaniko **hiriguneko parke eta auzoetako 112 zuhaitz eta zuhaixka aipagarrienak katalogatu** dira, **Aranzadiko** bi teknikarien laguntzarekin. Gehienak eremu publikoetan daude, baina eremu pribatuetako batzuk ere sartu ditugu, beren garrantzia kontuan harturik. Guztiak geolokalizatu dira, eta haien berezitasun nagusiak ere jaso dira. Batzuk tamainarengatik aukeratu dira, beste batzuk edertasunarengatik, baita espezie bitxiak edo bertakoak izategatik ere; eta ez ditugu ahaztu auzo bakoitzarentzat adierazgarri direnak edo auzotarrentzat garrantzi historiko berezia dutenak.

Lan honetako informazio guztia **Udalaren webgunean eskuratu ahal izango da digitalki**. Hala, bai hezkuntza komunitateak bai gaian interesa duen herritar orok aukera izango du gure hiriguneetako zuhaitz ondarea erraztasunez ezagutzeko.

Liburu honekin, Zuhaitz Eguna hainbeste urtez mantentzeko ahalegina egin duten pertsona guztiak omendu nahi ditugu: ideia izan zutenak, urtez urte antolaketan parte hartu duten **Mendiriz Mendiko** taldekideak, garai bakoitzeko **basozainak**, Hernaniko Udaleko **teknikari** eta **karguak** eta, jakina, Zuhaitz Egunean parte hartu duten herritar guztiak.

Hitzaurrea

Elkarrizketa Zuhaitz egunaz

1. KASKOA

1.1. Ezkiaga pasealekua (Tiloseta)

1.2. Kardaberaz parkea (Goiz-Eguzki)

1.3. Parkea

1.4. Kaxkoko zuhaitz isolatu aipagarriak

2. LIZEAGA – ST.BARBARA AUZOAK

2.1. San Antonio parkea

2.2. Lizeaga lorategiak

2.3. St.Barbara parkea (Lili etxadia)

3. PORTU - ELIZATXO - KARABEL AUZOAK

3.1. Elizatxo/ Leoka ingurua

3.2. Portu-Berri ingurua

3.3. Karabel lorategiak

4. FLORIDA AUZOA

4.1. Garzia Goldaraz - Iturola parkea

4.2. Leku eder - Nisuma / Etxeberri lorategiak

4.3. Politena parkea

4.4. Sagastialde - Iturmendi parkeak

5. ANTZIOLA AUZOA

5.1. Antziola lorategia

5.2. Carmen Adarraga parkea

6. LATSUNBE AUZOA

6.1. Ave Maria parkea

6.2. Lorategi Botanikoa (Nere Borda)

6.3. Latsunbe goi lorategiak

6.4. Atarrabiyo parkea

7. SORGINTXULO- MARIELUTS-GALARRETA AUZOAK

7.1. Sorgintxulo lorategiak

7.2. Nazaret – Zelaieder lorategiak

7.3. Marieluts lorategia

7.4. Galarreta inguruko zuhaitzak

8. KAROBIETA-TXANTXILLA AUZOAK

8.1. Karobieta parkea

8.2. Txantxila/Buxkando-Iturregi parkea

9. ZIKUÑAGA – EREÑOZU AUZOAK:

10.1. Zikuñaga lorategiak

10.2. Ereñozuko zuhaitzak

Hernaniko zuhaitz erraldoien taula

Pagola Mintegiak Hernaniko Lorategien Historian

Ibilbide motza, zuhaitz aipagarriak

Ibilbide luzea, zuhaitz aipagarriak

Zuhaitzen zerrenda osoa

Hernaniko Zuhaitz Egunen taula 50 urtez

3.orrialdea

8.orrialdea

10.orrialdea

11.orrialdea

12.orrialdea

16.orrialdea

22.orrialdea

24.orrialdea

25.orrialdea

26.orrialdea

27.orrialdea

28.orrialdea

29.orrialdea

31.orrialdea

34.orrialdea

36.orrialdea

37.orrialdea

38.orrialdea

42.orrialdea

48.orrialdea

46.orrialdea

47.orrialdea

44.orrialdea

50.orrialdea

51.orrialdea

54.orrialdea

58.orrialdea

59.orrialdea

62.orrialdea

63.orrialdea

64.orrialdea

67.orrialdea

68.orrialdea

70.orrialdea

71.orrialdea

72.orrialdea

74. orrialdea

75.orrialdea

77.orrialdea

80.orrialdea

82.orrialdea

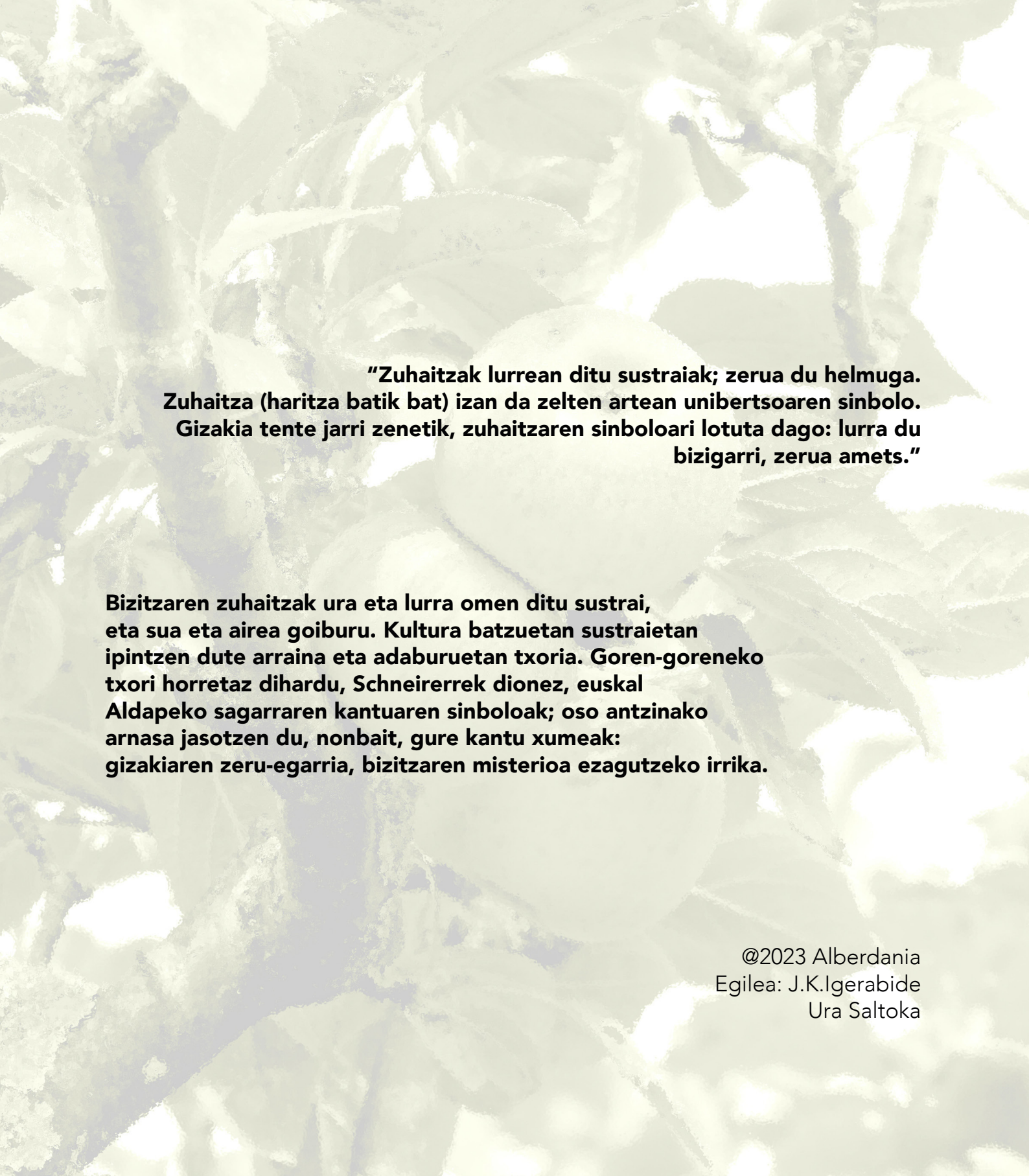
84.orrialdea

84.orrialdea

85.orrialdea

87.orrialdea

**"Zuhaitzak lurreean ditu sustraiak; zerua du helmuga.
Zuhaitza (haritza batik bat) izan da zelten artean unibertsoaren sinbolo.
Gizakia tente jarri zenetik, zuhaitzaren sinboloari lotuta dago: lurra du
bizigarri, zerua amets."**

**Bizitzaren zuhaitzak ura eta lurra omen ditu sustrai,
eta sua eta airea goiburu. Kultura batzuetan sustraietan
ipintzen dute arraina eta adaburuetan txoria. Goren-gorenako
txori horretaz dihardu, Schneirerek dionez, euskal
Aldapeko sagarraren kantuaren sinboloak; oso antzinako
arnasa jasotzen du, nonbait, gure kantu xumeak:
gizakiaren zeru-egarria, bizitzaren misterioa ezagutzeko irrika.**

@2023 Alberdania
Egilea: J.K.Igerabide
Ura Saltoka

ZUHAITZ EGUNAZ ELKARRIZKETA URMIA ELKARTEAN

Zuhaitz Eguna antolatzen urte asko eman dituzten pertsonei: Miren Legarreta, Antton Garin, Leandro Miner, Roxario Pikabea. Urmia Ekartean

Hernaniko Zuhaitz Egunak 50 urte egin ditu 2025ean, baina ez zen sortuko Joxe Legarreta Pepitoren ekimen handiagatik ez balitz. Ikasketarik izan ez arren, «gizon jantzia» zela nabarmendu du haren alaba Miren Legarretak, kezka eta zaletasun ugari zituen: «Kultura bultzatzeko, elkarteak sortzeko...». «Mendizale amorratua» eta naturazalea ere bazen Joxe Legarreta; hari zor zaio Akolako eta Aparraingo parkeak sortu izana, esaterako. Zinegotzia ere izan zen, eta, Erreterian Zuhaitz Eguna egiten zutela enteratu zenean, han joan zen galdetzerara, Mendiriz Mendiko lagun batzuekin, ea nola antolatzen zuten. Hori izan zen lehen aitzurkada. Harrezkero, 2020ko eta 2021eko pandemiaren urteetan izan ezik, hutsik gabe antolatu dute Zuhaitz Eguna, eta 40.000 arbola baino gehiago aldatu Hernaniko lurretan.

Antton Garinek akorduan dauka zergatik hasi ziren Zuhaitz Eguna egiten: «Hernanik terreno asko zituen utziak eta egoera kaxkarrean, eta Joxek pentsatu zuen haiek berreskuratu behar zirela, bertako zuhaitzekin landatu». Leandro Minerrek jarraitu dio: «Garai hartan pinu asko sartzen ari ziren Hernaniko lurretan papelerak asetzeko, eta gu kezkatuta geunden. Joxe Mari Fernandorena zen Gureola papelerako Mendietako burua, eta hark agintzen zuen zer landatu mendietan». Roxario Pikabeak zabaldu du esplikazioa: «Hiru Baso esaten zaiona: Urmendi, Katamotzarri, eta... Denak Gureolarenak ziren. Estatuak eskumenak zituen basogintzan Icona-ren bidez, baina Pepitok aurre egiten zien, eta horrela lortu zuen proiektu batzuk geldiaraztea».

Zuhaitz Egunean non eta zer landatu, Udalak proposatzen zuen hasieran. Bi lagun ibiltzen ziren horretan: Joxe Legarreta, zinegotzi izaki garai hartan, eta Anttonio Aranburu Sansonategi basozaina. Haiei Mendiriz Mendi elkarteak zein Ereñotzuko bizilagunek laguntzen zieten. Egunaren aurretik lan handia egin behar izaten zen, eta egin behar izaten da: eremua prestatu, zuloak egin, zuhaitzen bila joan... Aranburuk Ereñotzun bilatzen zituen prestaketa lan horietan laguntzeko gazteak. Hala hasi zen Pikabea parte hartzen, hamabost bat urte zituela. Aurrerago, Pikabeak berak hartu zion erreleboa Aranbururi, basozain hasi zenean.

Sagrario Legarreta, Miren Legarreta, Antton Garin, Pedro Santa Cruz, Begoña Etxeberria, Dolores Miner, Joxe Legarreta, Bakarne Miner, en una Fiesta del Árbol en el paraue de Anarrain en 1977.

Leandro Minerrek azaldu du urte askoan bi saiotan egiten zela landaketa: goizez umeekin, eta arratsaldean edo hurrengo egunean helduekin. «Atsedean hartzeko, Ur-mia soziedadean egiten genuen bazkaria, eta ondoren jarraitzen genuen». Antton Garinek gehiago zehaztu du: «Geroago, Zuhaitz Eguna egun bakarrera mugatu zenean, bazkariarena moztu egin zen, orain dela 15-17 urte, eta hamaiketakoak egiten hasi ginen». Miren Legarretak nabarmendu du otordu horiek denak eta hamaiketakoak prestatu ere egin behar izaten zirela, eta emakumeek lan handia egin izan dutela, «ogitartekoak prestatzen buru-belarri». Pedro Santakruz Larre Gaineakoak Zuhaitz Egunean zenbat lagundu zien ere ez daukate ahazteko, Land Roverrean aurrera eta atzera mugitu baitzituen urte askoan.

Pasadizo politikak dituzte gogoan. Zuhaitz Egunak 25. urteurrena egin zuenean Marielutsen aldatu zuten urkidia, esaterako. Miren Legarretak beste irudi bat ere ongi gordea dauka, 1977koa: «Aparrainen, hamaiketakoaren garaian, ikurrina zabaldu zuten, nire amak etxean bordatua. Urte hartan legeztatu zuten ikurrina».

Pikabeak etorkizunerako amets bat bota du: «Hernaniko basoak onura publikokoak

bihurtzea. Hartara, herriak berak, Udalak, egingo luke gestioa». Eta esan du Sagarreta taldekoak ari direla aztertzen aukera hori, «baso autoktonoak berreskuratzeko» tresna egokia ote litzatekeen, «landaketa eta baso plangintza arrazionalago bat egiteko». Eukalipto landaketak ere mugatzea ezinbestekoa iruditzen zaigu.

Izan ere, eta 50 urte joan badira ere, «gaurko egunean ere antzeko kezkekin» gabilta, Sagarretako en hitzetan: «Lehen pinuak zirenak, orain eukaliptoak dira. Horregatik sortu genuen Sagarreta taldea, jabe pribatuek eta erakunde ofizialek ez zituztelako bertako basoak zaintzen eta gure berezko basoak berreskuratu nahi genituelako. Zuhaitz Egunari bultzada bat ere eman nahi genioke, herriak gehiago parte hartu dezan».

Mikel P. Ansa

1. KASKOA

1.1. EZKIAGA PASEALEKUA

Elizaren eta frontoiaren atzealde eta inguruak hartzen ditu, denera 3.005 m². Hernaniko parkerik zaharrena izan daiteke, eta lehen aipamenak XVII. mendekoak dira; orduan, zurzuriz osatutako plaza bat zen. Ezki zuhaitzi bezala 1877an aipatzen da lehen aldiz, eta orduko hartan 52 ezki landatu ziren. Gaur egun, 60 ezki osatzen dute pasealeku eder hau.

1.2. KARDABERAZ (GOIZ-EGUZKI) PARKEA

Atzietakokalehasieran kokatua, trenbiderainoko eremua hartzen du, eta 4.852 m²-ko azalera du gutxi gorabehera. Udalak 1964 urtean eskuratu zituen etxea eta parkea, Tiburtzio Aguirre alkate zelarik. Gaur egun, erretiratuen egoitza dago bertan. Ginkgo ikusgarriaz gain, aipatzekoak dira ezki hirukotea, Himalaiako zedroak, lizar astigarra eta indi gaztainondoa.

1.3. PARKEA

Atzietako kalearen amaieran, Plaza-Berritik gertu. (8.020 m²) 1981 urtean eskuratu zuen udalak, zati handiena, Villa Mercedesen Lorategiak zirenak, Mendia paper lantegiaren-gandik, Juanjo Uria alkate zelarik. 1981-83 urteen artean eraiki zen eta 1986an handitu, dohaintza bati esker. Agiña da zuhaitzik aipagarriena, baita gurbitza, astigarrak, magnolia, indigaztainondoa, ereinotzak eta hurritza.

1.4. KAXKOKO ZUHAITZ ISOLATU AIPAGARRIAK

Kale artean aurkitzen diren zuhaitz eta zuhaixka batzuk ere aipatzeko modukoak dira, hala nola Zinkoeneko magnoliak, Urbieta eta Orkolaga kaleetako ereinotzak eta Txantxangorri elkarteko magnolia saila eta palmondoak.

ZUHAITZAK

1. Ezkia
2. Ginkgoa
3. Ezkia
4. Lizar-astigarra
5. Gurbitzia
6. Astigar Zorrotza
7. Astigar zuria
8. Hagina
9. Magnolia
12. Magnolia
13. Erramua, Ereinetza
14. Palmondoa

1.1. Ezkiaga Pasealekua

EZKI ZILARKARA (*Tilia X gr. tomentosa/ europaea*) 1

Tilosetako kiosko parean geratzen den ale bat aukeratu dugu guztien adierazgarri. Espeziea zehazteko zailtasunak izan dira, lorategietarako hibridazio bat izan daitekeelako.

Jatorria

Europako hego-ekialdea eta Asiako mendebaldea.

Ezaugarriak

30 metrora arte has daiteke. Enborra gris kolorekoa du, goitik behera zartatua. Adakera zabalekoa da, oso erregularra. Lore zuri edo horixkak ditu, usain oso gozokoak. Hostoak borobilak dira, bihotz itxurakoak, 5-12,5 cm-ko luzerakoak; berdeak dira gainaldean, eta zurixkak eta iletsuak azpialdean. 1.000 urteko ale batzuk ezagutzen diren arren, gehienak 300 urte arte bizi daitezke egoera arruntean. Klima heze eta freskoak maite ditu.

Erabilera

Bere egur zuri biguna egokia da zur-lanketarako. Azala sokagintzan erabili izan da tradizionalki. Hosto eta loreekin infusio lasaigarriak egiten dira.

Enbor gerria: 2,94 m **Altuera:** 5-10 m
Adaburu hedadura: 14 m **Adina:** 100-120 urte +/-
UTM: X- 583140 Y- 4790866

1.2. Kardaberaz
(Goiz-Eguzki) Parkea

Euskal Herriko alerik handiena da, eta penintsulako hiru handien artean aipatzen da; enborraren gerriari eta adaburuari begiratuz gero, haxe da handiena. Gipuzkoako Foru Aldundiaren katalogoan zuhaitz aparteko bezala izendaturik dago, eta EAEko 26 zuhaitz apartekoen zerrendan ere badago sartua.

GINKGOA (Ginkgo biloba) 2

Jatorria

Era naturalean hazten da Txinako ekialdeko Zhejiang probintziako bi eskualde txikitan. Mendeetan zehar, espezie desagertutzat jo izan da egoera naturalean.

Ezaugarriak

Zuhaitz handiak dira, eta 20-35 metroko altuera hartzen dute. Iraupen luzekoak 2.500 urte baino gehiago bizi daitezke. Ginkgoak dioikoak dira, hau da, zuhaitz eme eta arrak daude, eta gure hau emea da. Adakera angeluar luzea dute, eta adarrek ez dute ordena berezirik. Sustraiak oso sakonak dira, eta horrek erresistentzia handia ematen die haizeteen eta elurteen aurrean. Ginkgoa argitasun ugarira moldatutako espeziea da, eta itzala ez du ondo eramaten.

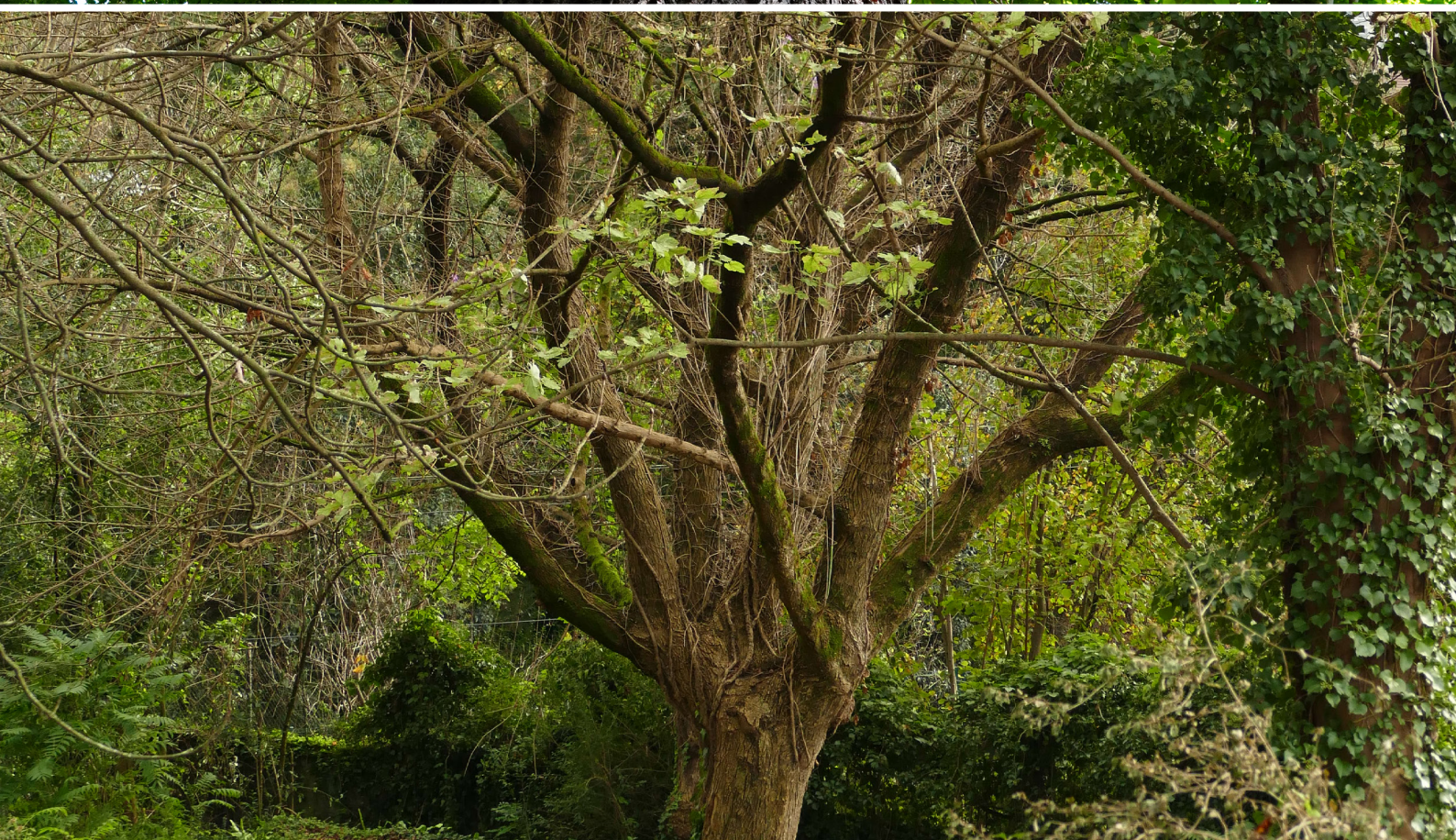
Historia

Ginkgo generoko espezie bizi bakarra da, fosil bizidun bat. Asiako ekialdean (bereziki Japonian) zuhaitz sakratu moduan gurtzen da, eta azken 3.000 urteetan zehar tenplu eta hilerrietan landatu izan dute. Hiroshimako bonba lehertu ostean bizirik iraun zuen zuhaitzetako bat izateak are ospetsuago bihurtu zuen. Gure ginkgoa talaia moduan erabili zen gerrate garaian, etsaia noiz zetorren antzemateko; bertara igo ahal izateko, burdinazko eskailera batzuk iltzatu zitzaizkion atzealdean, gaur egun azalak ia osoki xurgatuak dituenak.

Erabilera

Ginkgoaren haziak Asiako zenbait eskualdetan jaten dira, bereziki ospakizunetan. Farmazia industrian oso estimatua da, eta bere flabonoideak dementziarako zenbait botikatan erabiltzen dira.

Enbor gerria: 5,2 m **Altuera:** 18,30 m
Adaburu hedadura: 24 m **Adina:** 150 urte +/-
UTM: X- 583205 Y- 4790735

EZKIA (*Tilia X gr. tomentosa/ europaea*) 3

Erretiratuen etxearen azpian eta kirol pistaren ondoan kokatzen den ezki hirukotetik, eskaileraren ondokoa aukeratu dugu: bere handitasun eta edertasunagatik, eta lepatu gabe dagoen bakarretakoa delako.

Jatorria

Europako hego-ekialdea.

Ezaugarriak

Ikus 11. orrialdea

Enbor gerria: 3,96 m

Adaburu hedadura: 31 m

UTM: X- 583214 Y- 4790707

Altuera: 20 m

Adina: 100-150 urte +/-

LIZAR ASTIGARRA (*Acer negundo*) 4**Jatorria**

Ipar-Amerika

Ezaugarriak

Zuhaitz hau hazkunde azkarrekoa da. Ez da bizi luzekoa —80 urte gehienez—, eta 25 metroko altuerara irits daiteke. Kimuek, gazteak direnean, kolore berde iluna eduki ohi dute. Hostoak konposatuak dira; lizarraren antzekoak dira, foliolo handiagoeekin. Hortik datorkio euskal izena, eta erraz bereizten da beste astigar mota guztietatik. *Acer negundo* dioikoa da.

Erabilera

Apaingarri bezala erabiltzen da parkeetan, kutsadurari aurre egiten diolako eta azkar hazten delako.

Enbor gerria: 2,21 m

Adaburu hedadura: 21 m

UTM: X- 583224 Y- 4790678

Altuera: 10-15 m

Adina: 75 urte +/-

1.3. Parkea

Gure parkeko haginak Aiako Behorbarroteko hagin apartak baino 60 cm gehiago ditu perimetroan, eta 4 m gehiago altueran; beraz, honek ere zuhaitz aparten zerrendan egon behar luke; eta Aiakoaren adin bertsukoa dela ondoriozta genezake.

HAGINA (*Taxus baccata*)

Jatorria

Europa, Asiako mendebaldea eta Afrikako iparraldea.

Ezaugarriak

Konifera hau bizitza luzekoa da, 1.500 urtetik gora bizi baitaiteke. Ale honek, bere tamaina eta gerria kontuan hartuta, 200 urte baino gehiago izan ditzake. Hazkunde motelekoa da, eta 20 m izatera heldu daiteke. Adaburua piramide formakoa du, horizontalki hazten diren adar anitzez hornitua. Enborra lodia da, kolore gorri edo grisekoa, eta 1,5 m-ko diametroa heldu daiteke. Hosto iraunkorrak ditu, berdeak goialdean eta horixkak azpialdean. Genero honetako espezieak dioikoak dira, eta emeek fruitu gorri berezi bat izaten dute, jangarria. Landare osoa pozoitsua da, fruitua izan ezik.

Historia

Antzinaroko biztanleek, preso erortzeko arriskua nabaritzean, hagina hartzen zuten, pozoitzeko eta beren buruaz beste egiteko. Erdi Aroan asko erabili zen britainiar irletan, arkuak eta geziak egiteko. Euskal Herriak zuhaitz sakratutzat hartu izan du hagina, eta hilen munduarekin lotu. Gipuzkoako armarrarian ageri diren ur gaineko hiru zuhaitzak hagin arruntak dira.

Erabilera

Zura gogorra, trinkoa eta malgua da, eta oso egokia da zurgintzarako eta ontzigintzarako. Propietate toxikoak direla eta, haginaren zati guztiak erabil izan dira, baina hostoak eta azala batez ere. *Taxol* izeneko droga lortzen da haietatik, bular edo birikietako minbizia tratatzeko.

Enbor gerria: 3,83 m

Adaburu hedadura: 17 m

Altuera: 18 m

Adina: 200 baino gehiago +/-

UTM: X- 583324 Y- 4790947

MAGNOLIA LORE-HANDI (*Magnolia grandiflora*)

Jatorria

Estatu Batuetako hego-ekialdea eta Mexikoko iparraldea.

Ezaugarriak

Hosto iraunkorreko zuhaitz bikaina da, eta 25 m garai izan daiteke. Kono eitea du, eta adaburua zabala eta hostotsua da. Hazkunde motela du, eta bizi luzea (120 urte edo gehiago). Azala grisa du, plaka txikitan zartatua. Hostoak berde ilun distiratsuak dira gainaldetik, eta argiagoak azpialdetik. Magnolien lore zuriak landareen arteko primitiboenak dira; oso handiak eta usaintsuak dira, eta bi-lau egun bakarrik irauten dute.

Erabilera

Apaingarri bezala oso erabilia da, bere itxura dotoreagatik, loreen usain ederragatik eta izurriteekiko oso erresistentea delako. Egurra preziatua da ebanisterian, eta loreak perfumerian. Haziak betidanik erabili izan dira medikuntzan, digestioko, arnasbideetako eta bihotzeko arazoetarako.

Enbor gerria: 4,79 m

Adaburu hedadura: 15 m

Altuera: 25-30 m

Adina: 120-150 urte +/-

UTM: X- 583340 Y- 4790935

GURBITZA (Arbutus unedo) 5

Jatorria

Europako eskualde mediterranea.

Ezaugarriak

Hosto iraunkorreko zuhaixka da, eta 5-10 metroko altuera hartu dezake. Enborrak 80 cm-ko lodiera hartu dezake, eta azala oso ezkatatsua da. Lore hermafrodita zuriak ditu, kanpai itxurakoak. Fruitua garangorria da; borobila da, laranja-gorri kolorekoa.

Erabilera

Apaingarri bezala erabiltzen da. Fruituak jangarriak dira, baina mozkortu egin dezakete, eta edari alkoholikoak edo marmeladak egiteko ere erabiltzen dira. Egurra ikatzetarako edo sutarako aproposa da, baita larruak ontzeko ere, azaleko taninoengatik.

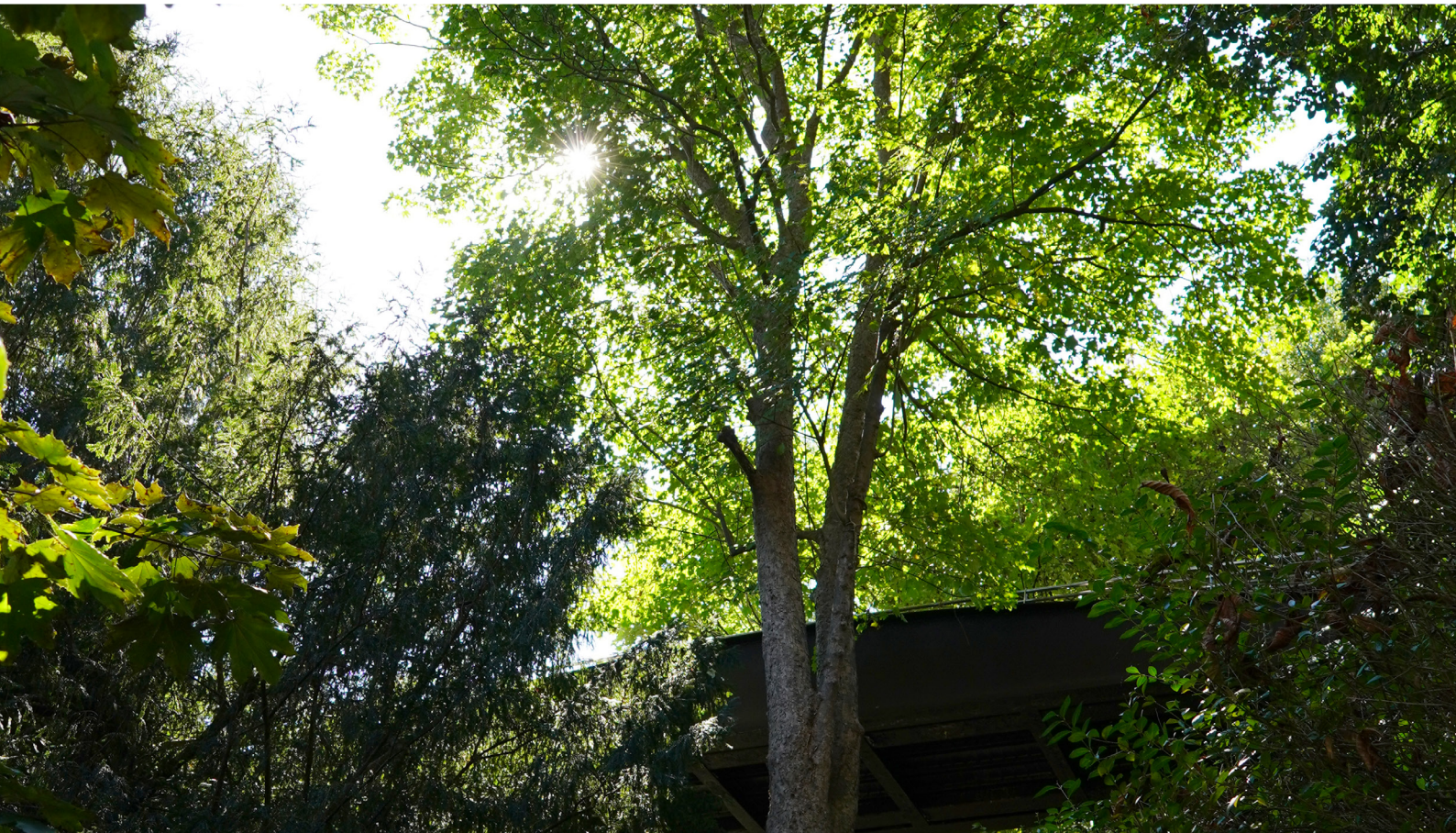
Enbor gerria: 0,79 m

Adaburu hedadura: 8 m

UTM: X- 583310 Y- 4790994

Altuera: 5-10 m

Adina: 40 urte +/-

ASTIGAR ZORROTZA (*Acer platanoides*) 6

Jatorria

Europako hegoaldea eta erdialdea.

Ezaugarriak

Hosto erorkorreko zuhaitza da, eta 20-30 metro neurtzera irits daiteke. Azala marroi-grisa du, gutxi ildaskatua. Neguko begiek kolore marroi-gorrixka dute. Hostoak platanondoaren itxurakoak ditu, hortik bere izena. Fruitua samara bikoitza da, eta bi hazi hegodun ditu, angelu ia lauan.

Erabilera

Zurak estimu handia du zurgintzan eta ebanisterian. Lorategietan maiz landatzen da.

Enbor gerria: 2,04 m

Adaburu hedadura: 17 m

UTM: X- 583321 Y- 4790958

Altuera: 15-20 m

Adina: 50-70 urte +/-

ASTIGAR ZURIA (*Acer pseudoplatanus* (L.)) 7

Jatorria

Europako erdialdea eta hegoaldea.

Ezaugarriak

Hosto iraunkorreko zuhaitz garaia da. 30 m luze izatera irits daiteke, eta 150-200 urte bizi daiteke. Adaburu zabala eta adar irekiak ditu. Azala oso ezberdina da astigar zorrotzarenarekin alderatuz: ezkatatsua eta grisaxka. Loreak hori berdexkak dira, eta apirilaren eta maiatzaren artean loratzen dira. Fruituak udararen amaiera aldera heltzen dira, baina ez dira erortzen udazkenaren bukaerara arte edo negua iritsi arte. Fruitua bi samara dira, angelu zorrotza osatuz elkarrekin lotuak; horrek ere bereizten du aurreko espezieetik.

Erabilera

Batez ere, apaintzeko erabiltzen da. Oso egur ona da sutarako eta ikazkintzarako.

Enbor gerria: 2,05 m

Adaburu hedadura: 13 m

UTM: X- 583317 Y- 4790929

Altuera: 25 m

Adina: 50-70 urte +/-

**MAGNOLIA LORE-
HANDI (Magnolia
grandiflora)**

Enbor gerria: 2,38 m
Adaburu hedadura: 16 m
Altuera: 13 m
Adina: 70-75 urte +/-
UTM: X- 583340 Y- 4790935

**EREINOTZA /
ERRAMUA
(Laurus nobilis)**

Enbor gerria: 1,73 m
Adaburu hedadura: 11 m
Altuera: 10-15 m
Adina: 40-50 urte +/-
UTM: X- 583106 Y- 4791096

**TXINAKO
PALMONDOA
(Trachycarpus
fortuneii)**

Enbor gerria: 0,65 m
Adaburu hedadura: 2 m
Altuera: 5-10 m
Adina: 60-70 urte +/-
UTM: X- 583167 Y- 4790950

Magnolia ale hau Andre kalearen eta Kale Nagusiaren bidegurutzean aurkitzen da, eta bere tamainagatik, kokapengatik eta duen garrantzi sozialarengatik aukeratu dugu.

Jatorria | Ezaugarriak | Erabilera

Ikus 18. orrialdea

Hiru ale eder dauzkagu kasko inguruan: handiena Parkeko haurren jolastoki ondoan dago, beste bat Urbietta eta Txirrita kaleen bidegurutzean, eta hirugarrena Orkolaga kalean dagoena.

Jatorria

Mediterraneo itsasoko eta Iberiar penintsulako kostalde atlantikoko iparraldea.

Ezaugarriak

Hosto iraunkorreko zuhaixka da, eta 10-12 metroko altuera hartu dezake. Adaburu trinko eta erregularra du. Enborra zuzena da, azal mehe eta leunekoa, grisaxka edo arrexka. Hosto eta lore usain onekoak.

Erabilera

Hostoak usaintsuak dira, eta sukaldaritzan erabiltzen dira gozagarri gisa; gainera, ezaugarri karminatiboak dituzte, eta tonikoak dira urdailerako.

Txantxangorri elkarteko sarreran dauden lau aleak aukeratu ditugu adierazgarri bezala.

Jatorria

Berez Txinako hegoaldekoa da, baina Europan ere nahiko zabalduta dago.

Ezaugarriak

Hosto iraunkorreko zuhaixka, 10-12 metroko altuera har lezake. Adaburu trinko eta erregularra. Enbor zuzena, azal mehe eta leunekoa, kolore grisaxka edo arreska. Hosto/lore usain onekoak.

Erabilera

Lorategietan erabiltzen da apaingarri bezala, bero eta hotz handiak jasateko gai da eta.

2. LIZEAGA - SANTA BARBARA AUZOAK

2.1. SAN ANTONIO PARKEA

Lizeaga kalearen amaieran, ezkerretara. 3.623 m²-ko azalera du. 1938 urtean egin zen paradorearen eraikitzeko proiektua, eta 1944 urtean egin zen zabaltze ekitaldia. 1985 urtean, Ricardo Mendiola alkate zelarik, Udalak eskuratu zuen. Hauek dira zuhaitzik aipagarrienak: haritz amerikarra (handiena 2024an ihartu zen), udareondoak, Lawson altzifrea eta hilerri gaineko gereziandoa.

2.2. LIZEAGA AUZOKO LORATEGIAK

Batez ere, Victor Hugoren atzealdeek hartzen dituzte lorategi hauek. 4.775 m²-ko azalera osatzen dute guztien artean. Auzoa, gaur ezagutzen dugun bezala, 1963 urtetik aurrera eraiki zen. Zuhaitzik aipagarrienak: mizpirondo tropikalak, ereinotzak, katalpa, gorostiak, sagarrondoak, aranondoak eta palmondoak dira.

2.3. ST.BARBARA PARKEA (Lili Etxadia)

Telleri Gaineko bidegurutzetik gertu dagoen parke txiki honek 1.780 m²-ko hedadura du, eta Santa Barbara etxea zenaren lorategiaren zati bat hartzen du. Gaur egungo etxadia 1971 urtean eraiki zen. Zuhaitzik aipagarrienak indi gaztainondoa eta indimitrea dira.

ZUHAITZAK

- 16. Udareondoa
- 17. Gereziendoa
- 18. Katalpa
- 19. Aranondo gorria
- 20. Mizpirondo tropikala
- 21. Sagarrondoa
- 22. Indigaztainondoa
- 23. Indimitrea

2.2 Lizeaga auzoko lorategiak

KATALPA (*Catalpa bignonioides*) 18

Jatorria

Estatu Batuetako hego-ekialdea.

Ezaugarriak

Zuhaitz hostoerorkorra da, eta 15 m-ko altuera izatera irits daiteke. Enborra marroi-grisaxka du, eta hostoak oso handiak. Lore zuri handiak ditu sortetan, eta ondoren fruituak, zorro luze berdetan zintzilikatuak.

Erabilera

Zuhaitz zati guztiak oso pozoitsuak dira. Parkeetan erabiltzen da, apaingarri bezala.

Enbor gerria: 1,61 m

Adaburu hedadura: 15 m

UTM: X- 582875 Y- 4790497

Altuera: 10-15 m

Adina: 40 urte +/-

GEREZIONDO-ARANONDO GORRIA (*Prunus cesarifera* "atropurpurea") 19

Jatorria

Europako ekialdea, Asiako erdialdea eta hego-mendebaldea.

Ezaugarriak

6-15 m arteko zuhaitz hostogalkor txikia, 50-80 urte bizi daitekeena. Azala leuna eta marroi iluna du. 4-6 cm luzeko hostoak, ertz zerratuak, purpura kolore ederrekoak. Udaberrian loratzen den Europako lehen zuhaitzetako bat da; lore zuriak edo arrosak. Bere fruitua 2-3 cm-ko diametro duen drupa bat da, horia edo gorria, jangarria, udan heltzen dena.

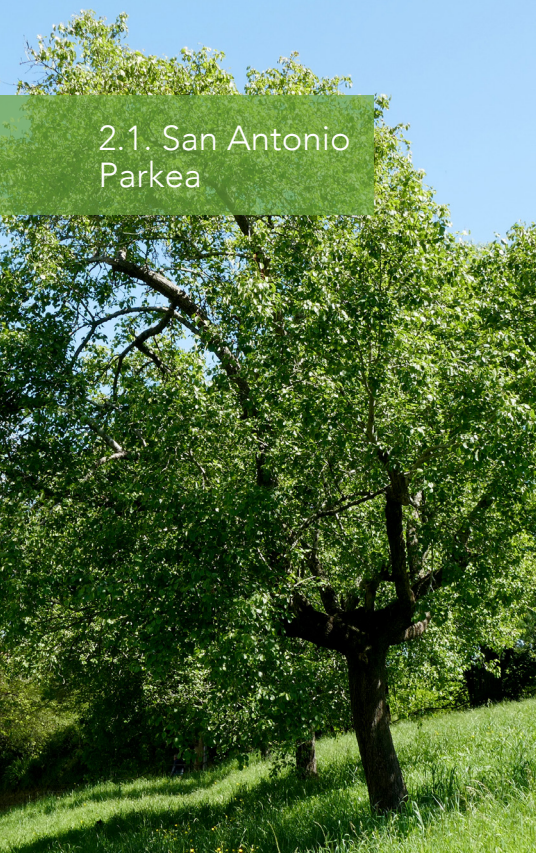
Enbor gerria: 1,4 m

Adaburu hedadura: 9,8 m

UTM: X- 582890 Y- 4790606

Altuera: 6 m

Adina: 50-60 urte +/-

UDAREONDOAK (*Pyrus communis*) 16

Hosto erorkorreko zuhaitza da, eta 20 m garai izatera irits daiteke. Makatza da bere ahaide basatia, eta oraindik ere topatu dezakegu gure basoetan.

Jatorria

Europako erdialde eta ekialdekoa eta Asiako hego-mendebaldekoa da.

Ezaugarriak

Batez beste 65 urte hartu ohi ditu, baina badira 400 urte dituztenak ere.

Enbor gerria: 1,17m
Adaburu hedadura: 10 m
UTM: X- 582935 Y- 4790494

Altuera: 5-10m
Adina: 50-60 urte +/-

GEREZIONDO ARRUNTA (*Prunus avium*) 17

Fruitudun gereziando hau ez dago parkean bertan, hilerriko gainaldean baizik. Zuhaitz ikusgarria da.

Jatorria

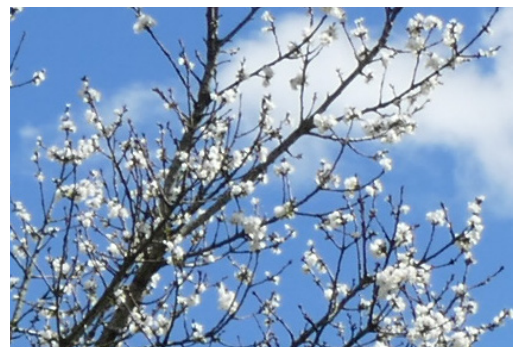
Egeo eta Kaspiar itsasoen bazterrekoa da, gerora Europara eta Asiarara zabalduta.

Ezaugarriak

Enbor zuzena eta bertikala du, eta azal leun eta gris argia. 30 metroko altuera hartu dezake zuhaitz basatietan, eta 70-100 urte bitartean bizi daiteke. Oso balioetsia da bere zur gorrixkagatik eta loreen edertasunagatik. Lorea horia da, eta hortik gereziak sortzen dira.

Enbor gerria: 2,20 m
Adaburu hedadura: 21 m
UTM: X- 582882 Y- 4790359

Altuera: 5-10 m
Adina: 50-60 urte +/-

JAPONIAKO MIZPIRONDOA (*Eriobotrya japonica*) 20

Jatorria

Txina hego-ekialdea.

Ezaugarriak

Zuhaitz txikia da, 8 m garai gehienez. Adaburua biribildua du, eta adarrak, berriz, ugariak eta bihurriak. Hosto handi eta iraunkorrak ditu. Fruituak mizpira esferiko laranja dira, jangarriak.

Erabilera

Lorategietan apaingarri eta fruta-arbol gisa ere erabilia.

Enbor gerria: 0,94 m
Adaburu hedadura: 10 m
UTM: X- 582845 Y- 4790556

Altuera: 5-10 m
Adina: 40 urte +/-

SAGARRONDOA (*Malus domestica* "Golden Delicious") 21

Jatorria

Orain dela 15.000 urte inguru sortu zela uste da, Kaukaso aldean.

Ezaugarriak

Hosto erorkorreko zuhaitz txikia da: 2-10 m garai izan daiteke. 50-80 urte bizi daiteke eta kasu batzuetan 100dik gora ere. Enbor zuzena, leuna eta grisa -zeharka zartatua-. Adaburu zabala du, adar ugarikoa. Loreak, zuriak edo arrosak, multzotan elkartuta daude, eta hostoak baino lehen sortzen dira. Fruitua, sagarra da, itxura tamaina eta zapore askotariko dena. Sagarrondo hau lurrera botatako sagar baten hazitik basa sortua da.

Enbor gerria: 1,02 m
Adaburu hedadura: 9,1 m
UTM: X- 582939 Y- 4790680

Altuera: 8 m
Adina: 35-40 urte +/-

2.3. Santa Barbara
parkea (Lili etxadia)

INDIGAZTAINONDOA
(*Aesculus hippocastanum*) 22

Jatorria

Balkanetakoa da, izenak beste jatorri bat adierazten badu ere.

Ezaugarriak

Hosto erorkorreko zuhaitz sendoa da, 30 m luze egin eta 300 urte bizi daitekeena. Hosto handiak ditu, 5-7 foliolo luzedunak. Loreak zuriak dira, eta, taldeka, piramide tente ikusgarri bat osatzen dute. Fruitua indi gaztaina da, marroia eta distiratsua, eta oskol arantzatsu batek babesten du.

Enbor gerria: 2,79 m

Altuera: 17 m

Adaburu hedadura: 19 m

Adina: 90-100 urte +/-

UTM: X- 582802 Y- 4790443

INDIMITREA / JUPITERREN ZUHAITZA
(*Lagerstroemia indica*) 23

Jatorria

Txina, Japonia, Himalaia eta Indiakoa da.

Ezaugarriak

Indimitrea, maiz zurtoin anitza duen zuhaitza da. Enborraren gerria 0,90m-ra hel daiteke. Azala leuna du, gris arrosatsua eta pikardatua, urtero erortzen dena. Orriak txikiak dira eta berde ilunak; udazkenean hori eta laranja bihurtzen dira. Loreak zuri, arrosa, malba, purpura edo kolorekoak dira. Udan loratzen da, Jupiter planeta ondo ikusten denean.

Enbor gerria: 0,60 m

Altuera: 5-10 m

Adaburu hedadura: 10 m

Adina: 90-100 urte +/-

UTM: X- 582805 Y- 4790438

3. PORTU - ELIZATXO - KARABAEK AUZOAK

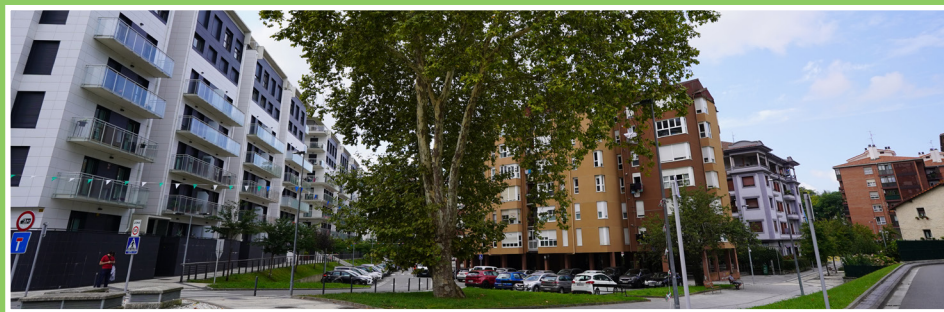
3.1. ELIZATXO / LEOKA INGURUA

Portu auzorako jaitsieran dagoen ermitak ematen dio izena auzoari, eta Leokako garbitokiaren inguruko zuhaitzak ere sartu ditugu bertan. Elizatxo ikastolako gaztainondoa eta loretako magnolia eta Goiz-Eguzki etxeko sekua luzeak dira zuhaitz aipagarriak. Leokako zume negarti ederra haizete batek bota zuen 2022an.

3.2. PORTU-BERRI ETXE INGURUA

Portu auzoa Hernaniko zaharrenetakoa da, Lonja etxeak adierazten digunez. Auzoaren muina San Juan Bautistako etxe multzoko 104 etxebizitzek osatzen dute, 1957 urtean eraikiak. Auzoko zuhaitzik garrantzitsuenak Portu Berri etxearen ingurukoak eta etxeko lorategietakoak dira. Ez da harritzekoa, pagolatar familiak bertan izan baitu, 1890 urtetik, inguruko zuhaitz mintegirik garrantzitsuena. Aipatzekoak dira indimitrea, metasekuoia, sekua erraldoia, Himalaiako zedroa, pago gorriak...

3.3. KARABEL LORATEGIAK

Karabel auzoa, hasiera baten, baserri bakan batzuek eta zubi zaharrari itsatsita zegoen errota osatzen zuten. Errota 2013 urtean eraitsi zen, zubi zaharrarekin batera. Gaur egun ezagutzen dugun auzoa 1970eko hamarkadan eraiki ziren 260 etxebizitza berriekin hasi zen. Bere lorategietan, platanondoak, metasekuoia, Nordmann izeia, kriptomeria, likidanbarra eta artea dira aipagarriak.

Oleta

Karabel

Elizatxo

Portu

ZUHAITZAK

- 24. Gaztainondoa
- 25. Sekuoia luze edo gorria
- 27. Sekuoia erraldoia
- 28. Pago hirukolore
- 29. Indimitrea
- 31. Metasekuoia, Txinatar Sekuoia
- 34. Platanondo arrunta
- 36. Metasekuoia, Txinatar Sekuoia

GAZTAINONDOA (*Castanea sativa*) 24

Jatorria

Jatorriz Europako hego-ekialdekoa eta Asia Txikikoa da.

Ezaugarriak

20-35 m-ko garaiera eta 2 m-ko diametroko enborra (15 m-ko gerriduna) edukitzera irits daitekeen zuhaitz hostoerorkorra da. 1.000 urte bizitzera irits daiteke. Bere hostoak 16-28 cm luze eta 5-9 cm zabal dira, eta hortz zorrotzak dituzte ertzean. Fruituak, gaztainak, binaka edo hiruak bildurik daude morkots arantzatsu berde batean, eta 2-7 gaztanez osaturik egon ohi da.

Erabilera

Gaztainondoa bere gaztaina jangarriengatik landatu izan da batez ere. Erromatarren garaian Europako mendebalde eta iparraldean sartu zen. Zurari doakionez, saskigintzan ere oso erabilia izan da, baita pilotan erabiltzen diren xisteren uztaia eta saihestak egiteko ere. Bere egurra oso estimatua da zurgintzan, leihoak eta zolak egiteko, eta ebanisterian, altzariak egiteko.

Enbor gerria: 2,35m

Adaburu hedadura: 17m

UTM: X- 583134 Y- 4790659

Altuera: 15-20m

Adina: 35 urte +/-

SEKUOIA LUZE/GORRI (*Sequoia sempervirens*) 25

Hernaniko zuhaitzik handiena da, eta, gerriari begiratuz gero (5,76 m), Iberiar penintsulako seigarren handiena da. Altueran ez da hainbestekoa, bere garaian lepatua izan zelako. Pagola mintegitik ekarri zen, 1925 urtearen inguruan.

Jatorria

Estatu Batuetako mendebaldean bizi da naturalki, Kalifornia eta Oregon artean.

Ezaugarriak

Sequoia generoa, egun, espezie bakarraz osatuta dago, sekuoia luzea edo sekuoia gorria. Sekuoia erraldoia eta metasekuoia ez dira genero berdinekoak, baina subfamilia bat osatzen dute elkarrekin. Hosto iraunkorreko zuhaitz erraldoi honek 115 m-ko garaiera hartu dezake, eta 31 m-ko perimetroa. Bizitza luzekoak dira, 2.000 eta 3.000 urte bitartean bizi daitezke. Enborra zuzena da, eta azal lodi gorritza batek babesten du jatorrizko lurretan gertatzen diren sute handietatik.

Erabilera

Eraikuntza materialetarako erabiltzen da, eta ebanisterian ere oso estimatua da, bere kolore gorri ederragatik. Gaur egun, apaingarri bezala oso erabilia da parke askotan.

Enbor gerria: 5,79 m

Adaburu hedadura: 15 m

UTM: X- 583201 Y- 4790659

Altuera: 35 m

Adina: 100 urte +/-

SEKUOIA ERRALDOIA (*Sequoiadendron giganteum*) 27

Jatorria

Normalean, sekuoia esatean, *sekuoia erraldoia* esan nahi dugu, naturan, Kaliforniako Sierra Nevada mendien mendebaldeko magaletik at bizi ez dena.

Ezaugarriak

Bere bolumenagatik, begetalik handiena da landareen munduan. 50-80 m bitarteko altuera hartu dezake, 11 metroko gerria, eta zainek 35 m-ko luzera izan dezakete. Alerik zaharrenak 3.200 urte ditu. Sekuoia erraldoiaren azala zuntzezkoa da, zimurtua, eta 60 cm lodi izan daiteke enborraren oinarrian, zutabe moduan. Suaren kontrako babes esanguratsua ematen die zuhaitzei. Hostoak iraunkorrak dira, 3 mm-tik 6 mm-ra bitartekoak, espiralki jarriak.

Erabilera

Sekuoia erraldoi helduen egurra oso erresistentea da deskonposizioarekiko, baina zuntzezkoa eta hauskorra da, eta, beraz, normalean ez da egokia eraikuntzarako. Zura, batez ere, zutoinen eta hesien oholtxoak egiteko erabili izan da, baita pospoloetarako ere. Zuhaitz apaingarri moduan hazia, egun mundu osoko klima epeleko eskualdeetako lorategietan ikus daitezke.

Enbor gerria: 3,30 m

Adaburu hedadura: 13 m

Altuera: 23 m

Adina: 50-60 urte +/-

UTM: X- 583257 Y- 4790642

PAGO HIRUKOLORE (*Fagus sylvatica* "purpurea tricolor") 28

Jatorria

Europako erdialde eta mendebaldekoa.

Ezaugarriak

Pago arrunten ezaugarri berak ditu, baina hostoen kolore bitxiak bereizten du: granate ilunak dira erdialdean, horren ingurua zuriak eta azken bazterrean arrosak. Pago barietate hau 1770 urtetik landatu izan da Europan. Pago arrunta baino txikiagoa da tamainan, 25 metroko garaierara irits daiteke, eta bere adaburuak, handia baino gehiago, zabala izateko joera du. Badaude beste bi pago gorri eder Portu Berriren lorategian: bata sarreran bertan, eta handi eta dotoreena, Karabeleko lursailen mugetan.

Erabilera

Lorategietan oso erabilia da apaingarri gisa, bere hiru kolore ikusgarriengatik.

Enbor gerria: 2,29 m

Altuera: 23 m

Adaburu hedadura: 17 m

Adina: 80 urte +/-

UTM: X- 583266 Y- 4790654

INDIMITREA / JUPITERREN ZUHAITZA 29

Zuhaixka hau behin baina gehiagotan aurkeztu izan dute landare lehiaketetara Portu Berriko nagusiek. 100 urte baino gehiago ditu. Bortizki lepatua izan da bide berria egiterakoan.

Jatorria/ Ezaugarriak/ Erabilera

Ikus 27.orrialdea

Enbor gerria: 1,03 m

Altuera: 5 m

Adaburu hedadura: 3,5 m

Adina: 100 urte +/-

UTM: X- 583276 Y- 4790693

METASEKUOIA (*Metasequoia glyptostroboides*) 31

Portu Berriko metasekuoia hau penintsulako handiena da, eta Europako 25 handien artean dago. Joakin Pagolak lortu zuen, 1956an, Munich-eko lorategi botanikoko ale baten adaxka batetik.

Jatorria

Metasekuoiak Txinako Sichuan eta Hubei probintzietan du jatorria, eta garapen azkarreko zuhaitza da. Genero honetako espezie bizi bakarra da.

Ezaugarriak

Azala eta hostotza sekueiekin lotutako generoko zuhaitzen antzekoak diren arren, metasekuoiaren hostoak berde argiagoak dira, eta erori egiten zaizkio neguan. Metasekuoia, beraz, hostoerorkorra da, eta horretan erraz bereiz daiteke beste bi sekueia espezetatik. Zuhaitz alerik zaharrenek kontrahorma zabalak osatzen dituzte enborraren behealdean. Azkar hazten den zuhaitza da; enborraren diametroa 2 m-ra irits daiteke, eta 40-45 m-ko altuera hartu dezake.

Erabilera

Metasekuoia eskualde epeletan erraz egokitzen den zuhaitza dela frogatu da, eta gaur egun oso zabal landatzen da zuhaitz apaingarri gisa. Mendian landatutako 60 urte baino gutxiagoko espezipimenak 25-40 metrokoak egiten dira altueran, eta 1-1,3 metrokoak diametroan. Hazkunde azkarreko indize horren ondorioz, asko erabiltzen da baso landaketetan.

Enbor gerria: 4,53 m

Adaburu hedadura: 12 m

UTM: X- 583302 Y- 4790645

Altuera: 31,15 m

Adina: 65urte +/-

PLATANO ARRUNTA (*Platanus x hispanica*)

Jatorria

Espezie hau mendebaldeko platanoaren (*Platanus occidentalis*) eta ekialdeko platanoaren (*Platanus orientalis*) hibrido ugalkorra da. Europan sortu zen, XVIII. mende inguruan.

Ezaugarriak

Alboa edo platano arrunta zuhaitz hostoerorkorra da, hazkunde azkarrekoa. 30-35 metroko garaiera hartu dezake, eta 500 urte baino gehiago bizi daiteke. Adar eta adaburu zabalekoa, azalak errauts kolorea edo berdexka izaten du, gaztainondoarena enbor zaharretan; plaka ezkatatsuetan askatzen da, eta horiek agerian uzten dituzte barneko azalaren orban irregular horixkak edo zurixkak.

Erabilera

Orain arte alboak apaingarri gisa erabili dira hirietan, baina basoetan ere erabiltzen hasi dira, azkar hazten direlako eta egurra kalitate onekoa delako zurgintzarako edo ebanisteriarako.

1922ko argazki batean azaltzen da eta ordurako zuhaitz koskorra zenez, 120 urte izan ditzake.

Enbor gerria: 4,30 m
Adaburu hedadura: 31 m
UTM: X- 583539 Y- 4790867

Altuera: 25 m
Adina: 120 urte +/-

METASEKUOIA 2 (Metasequoia glyptostroboides)

Bi enborreko metasekuoia eder hau garai bateko Portu Berri mintegiko parte izan zen, eta beste magnolia eta likidanbarren artean ezkutaturik dago. Karabelgo haur jolastoki berriaren parean dago.

Jatorria/ezaugarriak/erabilera

Ikus 33.orrialdea

Enbor gerria: 2,75 m

Adaburu hedadura: 12 m

Altuera: 30 m

Adina: 65 urte +/-

UTM: X- 583373 Y- 4790780

4. FLORIDA AUZOA

4.1. GARTZIA GOLDARAZ - ITUROLA PARKEA

Zinkoenea plazatik gertu dago, eta denera 7.296 m² dauzka. Murua Jauregiaren eta ondorengo Oblatoseko fraide etxearen lorategiaren zenbait zuhaitz mantentzen ditu oraindik. Gaur egungo auzoa 1973tik aurrera eraiki zen. Zuhaitz aipagarrienak platanondoa eta masustondo zuria dira, baita lizarrak, almeza, zumarra, lizar astigarra, likidanbarrak...

4.2. LEKU-EDER / NISUMA / ETXE-BERRI LORATEGIAK

Etxe-Berri auzoaren inguruko hiru lorategi hauek 11.194 m² dituzte: Leku - Ederreko lorategiak, eta "Villa Nisuma" izandako etxearen lorategiak eta Etxeberrikoak azkenik. Etxe-Berri auzoa, kooperatiban eraiki zen, lehen Kapote-Exeberri baserriaren lurretan, 1975-78 urtetan. Aipagarriak dira Nisumako loretoak magnolia, Sahats negartiak, lizarra, zurzuria, artelatza, Atlaseko zedroak, sekuoi erraldoia...

4.3. POLITENA PARKEA

Floridako tren estazioaren parean dagoen parke honek 7.844 m² ditu. Villa Mendia zenaren lorategiak hitzarmen bidez eskuratu zituen Udalak 2002 urtean, Mertxe Etxeberria alkate zelarik. Zuhaitz aipagarrienak tulipa arbola, likidanbarra, kriptomeriak eta indi gaztainondoa dira.

4.4. SAGASTIALDE / ITURMENDI PARKEA

Iturmendi errekaaren bi aldetara zabaltzen den parke hau Hernaniko handiena eta berriena da, eta 44.036 m²-ko azalera du. 2009an sortu zen, Laiztiaga eta Iturmendi auzoekin batera, Marian Beitialarrangoitia alkate zelarik. Iturmendi aldean haritzak dira nagusi, eta Laiztiaga aldean, berriz, pegoa eta baso mistoa. Zuhaitzik bitxiena kanforrondoa da.

ZUHAITZAK

- 40. Masustondo zuria
- 41. Platanondo arrunta
- 42. Zume negartia
- 43. Magnolia tulipa
- 44. Lizar arrunta
- 45. Zurzuria
- 46. Artelatza, Arkamurda
- 47. Atlaseko zedroa
- 52. Zedro japoniarra dotorea
- 53. Likidambar
- 60. Olibondoa
- 61. Kanforrondoa
- 62. Arkazia, Mimosa

4.1. Gartzia Goldaraz
Iturola Parkea

MASUSTONDO ZURIA
(*Morus alba* L.)

Jatorria

Txinakoa da berez.

Ezaugarriak

30 metroko altuera hartu dezakeen zuhaitz monoikoa da. 120-150 urte bizi daiteke. Azala arre-grisaxka du, oso pitzatua ale zaharretan. Hostoak erorkorrak dira, eta forma aldakorra eta obalatua dute. Fruituen izena masusta da; zuriak dira hasieran, moreak heldutakoan, eta jangarriak dira.

Erabilera

Zeta harrak elikatzeko erabiltzen da.

Enbor gerria: 2,16 m

Adaburu hedadura: 13 m

UTM: X- 583469 Y- 4791180

Altuera: 5-10 m

Adina: 100 urte +/-

PLATANO ARRUNTA
(*Platanus x hispanica*)

Platanondo hau Iturolan dago, Hernani Buru Jabe eraikinaren aurrean, eta bere dotoreziagatik, handitasunagatik eta berezko itxura gordetzen duelako aukeratu dugu. Gerriari begiratuta, 100 urte inguru izan ditzakeela uste dugu.

Jatorria

Ikus 34. orrialdea

Enbor gerria: 1,61 m

Adaburu hedadura: 15 m

UTM: X- 583461 Y- 4791243

Altuera: 10-15 m

Adina: 40 urte +/-

4.2. Leku-Eder
Nisuma

ZUME NEGARTIA
(*Salix babylonica* L.)

Jatorria

Txinako iparraldea eta Asiako ekialdea.

Ezaugarriak

Zuhaitz hostogalkor honek 8 eta 12 m bitarteko garaiera hartu dezake, eta 50 urte bizi daiteke. Enborra bihurria du, eta azala gogorra eta zartatua. Adar mehe, luze eta zintzilikariak ditu, lurrerrainokoak. Leku hezeetan hazteko joera du.

Erabilera

Apaingarri moduan oso erabilia da. Medikuntzan ere erabiltzen da, azalean azido azetilsalizilikoa duelako.

Enbor gerria: 2,41 m

Adaburu hedadura: 15 m

UTM: X- 583826 Y- 4791572

Altuera: 15-20 m

Adina: 35-40 urte +/-

MAGNOLIA TULIPA
(*Magnolia X soulangeana*)

Jatorria

Frantzia; hibridazioz lortua 1826 urtean.

Ezaugarriak

Magnolia generoko espezie hibridoa da, *M. denudata* eta *M. lilifoliaren* arteko gurutzatzea. 6 metroko altuerako zuhaixka bat da, eta hosto erorkor eliptiko eta zabalak ditu. Goiz loratzen da, eta lore zurixkak eta arrosa biziak ditu. Nisuma lorategiko magnolia tulipa hau ikusgarri egoten da otsailean. Beste ale eder bat Elizatxo ikastolan dago.

Enbor gerria: 1,61 m

Adaburu hedadura: 15 m

UTM: X- 583764 Y- 4791592

Altuera: 10-15 m

Adina: 40 urte +/-

LIZARRA (*Fraxinus excelsior* L.)

Lizar ale hau Etxeberritik Sagastia baserri zaharrerako bidean dago.

Jatorria

Europa osoa, Kaukaso eta Asia Txikia.

Ezaugarriak

Zuhaitz dioikoa da, eta hosto erorkorrak ditu. 40 m-ko altuera har dezake, eta 150 urte bizi. Enborraren azala leuna eta grisaxkara izaten da gaztetan, arrakalatua heldu aroan. Zurtoina trinkoa da, borobila eta adar ugariz hornitua. Hosto konposatuak ditu, 9-13 folioloz osatuak. Ernamuinak kolore ilunekoak dira. Fruitua samara erakoa da, eta hazi bakoitzak bere hegala garatzen du.

Erabilera

Euskal kulturaren landare gurtua da; baserriaren aurrealdean lizar adaxka bat jartzen da babesle gisa, San Joan gauean, eta aurreko urtekoa suan erre. Egurra zuria, malgua eta zaila da: lanabes kirtanak eta gurdiak egiteko egokia da, baita tornularitzan lan egiteko ere. Kalitatezko lehengaia da su egurretarako eta ikatza egiteko. Hostoak eta kimuak oso aproposak dira ganadu bazkarako; horregatik, lepatu egini ohi dira.

Enbor gerria: 3,57 m

Adaburu hedadura: 22 m

Altuera: 23 m

Adina: 75-85 urte +/-

UTM: X- 583745 Y- 4791676

4.2. Etxeberri lorategiak

ZURZURIA (*Populus alba* L.)

Jatorria

Iberiar penintsula eta Asiako erdialdea.

Ezaugarriak

Zuhaitz hostoerorkor handia da, eta 30-50 urte bizi daiteke. Hazkunde lasterrekoa da, eta 30 m-ko luzera hartu dezake. Enborra metro bateko diametroa izatera heldu daiteke; honek 0,70 m-koa du, ale ederra da. Enbor zuzena du, eta azala zuria; leuna da gaztetan, eta heldutasunean zartatua, orban beltzekin.

Erabilera

Azalak propietate tonikoak, antiinflamatorioak, antiseptikoak eta diuretikoak ditu, salizilina duelako.

Enbor gerria: 2,20 m

Altuera: 26m

Adaburu hedadura: 10 m

Adina: 40 urte +/-

UTM: X- 583960 Y- 4791603

ARTELATZA (*Quercus suber* L.)

Jatorria

Mediterraneoko Europa eta Afrikaren iparraldea.

Ezaugarriak

Mediterraneokoa izanagatik, Euskal Herriko kostaldean ere badaude populazio bakan batzuk. Azala harroa eta pitzatua du, artelazkia. 20 m-ra iristen da altueran, eta 150-250 urte artean bizi daiteke. Hosto iraunkorrak ditu, gogorrak; berde ilunak dira gainetik, eta zurixkak azpitik.

Enbor gerria: 1,61 m

Altuera: 10-15 m

Adaburu hedadura: 15 m

Adina: 20-25 urte +/-

UTM: X- 583976 Y- 4791620

ATLASEKO ZEDROA (*Cedrus atlantica*)

47

Jatorria

Atlas mendiak, Aljeria eta Maroko.

Ezaugarriak

Hosto iraunkorreko zuhaitz handia da, eta 40 m garai izatera heldu daiteke. 1.000 urte bizi daiteke. Gaztetan kono itxura du, eta forma irregularra hartzen du adinarekin. Azala grisa eta ezkatatsua du, eta orratz formako hostoak berdeak edo urdinxkak dira. Pinaburua kono lodi tente bat da, zapala gainaldean.

Erabilera

Zura erretxinaduna eta usaintsua da, oso estimatua zurgintzan. Zedrotik ateratako olio-esentzia farmazian eta lurringintzan erabiltzen da. Lorategi eta parkeetan apaingarri gisa erabiltzen da.

Enbor gerria: 3,01 m

Adaburu hedadura: 18 m

Altuera: 25 m

Adina: 50-60 urte +/-

UTM: X- 583910 Y- 4791687

ZEDRO JAPONIAR DOTOREA (*Cryptomeria japonica* "elegans viridis")

Jatorria

Japoniakoa da bere arbasoa. Zedro japoniarraren "Elegans Viridis" barietatea 1923an lortu zuten laborantzán, eta 1978tik aurrera Frantzian zabaldu zuten Minier haztegiek.

Ezaugarriak

Cryptomeria japoniarraren gaztaroko forma bat da, eta neurri txikian mantentzen da bere bizitza osoan. Zuhaixka hau hazkunde azkarrekoa da, eta 6-7 m garai eta 3 m zabal egiten da. Hostotza oso fin eta trinkoa du, ez-ziztakaria; udatik negura arteko berde argi ederretik berde biziagora iragaten da. Adarrak apur bat zintzilikariak dira, eta enborra ia erabat estaltzen dute. Zura marroi gorrixka da.

Erabilera

Lorategietan apaingarri gisa erabiltzen da.

Enbor gerria: 1,18 m

Adaburu hedadura: 5-6 m

UTM: X- 583988 Y- 4791630

Altuera: 5-10 m

Adina: 75 urte +/-

LIKIDANBAR (*Liquidambar styraciflua* (L.))

Parke honetako likidanbarrak enborra urkilatua du, eta gerria handia. Goiko adarrak gogorki lepaturik dauzka, eta asko usteltzen ari dira.

Jatorria

Ipar Amerika, AEBko hego-ekialdea eta Mexiko.

Ezaugarriak

Zuhaitz hostoerorkorra da. 25 eta 30 metro artean haz daiteke, eta 400 urtez bizi. Adaxkek, gaztetan, kortxoaren modukoa erupzio nabarmenak izaten dituzte larruazalean zehar, eta horrek itxura nahasezina ematen die. Hostoak astigarraren antzekoak ditu, baina, aurkakoak izan beharrean, txandakakoak dira, 5-7 lobulu mutur-zorrotzekin. Fruitu biribil arantzatsuak ditu, eta negu osoan dilindan edukitzen ditu.

Erabilera

Lorategietan apaingarri gisa erabiltzen da, udazkenean hostoek hartzen duten kolore ikusgarriarengatik. Likidanbar izena likido eta anbar hitzen elkarketatik dator, azaletik ateratzen zaion erretxina anbakara dela eta. Erretxina hori lurrindegietan erabiltzen da.

Enbor gerria: 3,46 m

Adaburu hedadura: 12 m

Altuera: 20 m

Adina: 75-85 urte +/-

UTM: X- 583988 Y- 4791643

4.4. Sagastialde Iturmendi Pakea

OLIBONDOA (*Olea europaea* (L.))

Badira beste bi olibondo eder Galarretako Teknologia Parkearen Lorategian eta beste bana Urbietan pasealekuan eta Lizeaga auzoan.

Jatorria

Asia Txikia, eta ondoren Siriatik Europara hedatua.

Ezaugarriak

Zuhaitz hostoiraunkorra da, eta 4-10 m arteko garaiera izaten du. 150-2.000 urte artean bizi daiteke. Hosto txiki gogor obalatuak ditu. Galtzarbean lore txiki zuri edo horixkak ditu. Fruitua oliba da.

Enbor gerria: 0,64 m

Altuera: 5m

Adaburu hedadura: 4 m

Adina: 30 urte +/-

UTM: X- 583446 Y- 4791524

MIMOSA (*Acacia dealbata*)

Jatorria

Australiako hego-ekialdea.

Ezaugarriak

Acacia generoko zuhaitz hostoiraunkorra da. 10 m garai izan daiteke, eta adaburua irregularra du. Zurtoinaren azala leuna da, eta hostoak txandakatuak eta handiak dira, luma itxurakoak eta berde-urdinxkak.

Enbor gerria: 1,38 m

Altuera: 5-10 m

Adaburu hedadura: 13 m

Adina: 30 urte +/-

UTM: X- 583294 Y- 4791652

KANFORRONDOA (*Cinnamomum camphora* (L.)) 61

Hernanin ale bakarra topatu dugu, tranbiaren bide bazterrean, Iturmendiko errearen ezker aldean.

Jatorria

Jatorriz Japoniakoa eta Txinakoa da.

Ezaugarriak

Hosto iraunkorreko zuhaitz handia da. 12 m inguru luze egiten da, eta 1.000 urte arte bizi daiteke. Ereinotzaren eta kanelondoaren familiakoa da, eta adakera zabal biribila du. Hosto gogorak eta obalatuak ditu, berde distiratsuak, azpian hiru nerbio nagusirekin. Hostoei, puskatzean, kanfor usain bizia darie. Lore txiki zuriak izaten ditu, ereinotzaren loreen oso antzekoak, eta fruitua, aldiz, ezkur txiki baten itxurakoa da.

Erabilera

Adarrak eta sustraiak destilatuz kanfor olioak lortzen da. Dosi handietan narkotikoa eta narritagarria da; dosi txikietan, berriz, lasaigarria. Muskulu lasaigarria da, eta arnasbideen arintzea ere sustatzen du. Garbiketa sakonetan, sitsak uxatzeko ere erabiltzen da.

Enbor gerria: 1,68 m

Adaburu hedadura: 12 m

Altuera: 15 m

Adina: 50-60 urte +/-

UTM: X- 583336 Y- 4791602

5. ANTZIOLA AUZOA

5.1. ANTZIOLA LORATEGIA

Parke txiki hau tranbiaren zubi zaharraren azpian kokatzen da, eta 2.455 m² ditu. Antziolako lehen etxe blokeak Cuesta la Muerte-ko oinarrian eraiki ziren, 1967 inguruan. Zuhaitz gutxi daude bertan, baina aipagarriak dira; besteak beste, loretako gereziondoa eta loretako sagarrondoak.

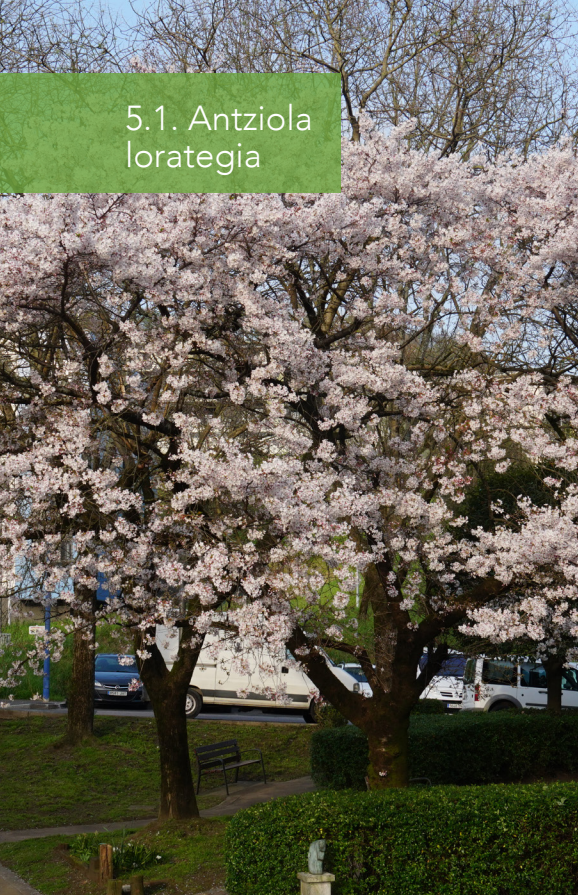
5.2. CARMEN ADARRAGA PARKEA

Atletismo pisten inguruan dagoen parke honek 26.208 m² dauzka denera. Udalak 1995 urtean eskuratu zituen lur hauek, J.A. Rekondo alkate zelaririk. Atletismo pistak 1999an inauguratu ziren, eta 2001ean bukatu ziren bere inguruko babes ofizialeko etxeak. 2020 urtean jarri zioten gaur egungo izena parkeari. Astigarren parkea dela esan daiteke, mota horretakoak baitira bertako zuhaitz asko, baita errepide bazterreko pasealeku ederrekoak ere. Aipagarriak dira, halaber, pista inguratzen duten loretako gereziondoak.

ZUHAITZAK

- 67. Loretarako gereziondo arrosa
- 70. Zilar astigarra
- 71. Astigar arrunta
- 72. Zingira-haritza
- 73. Loretarako gereziondo zuria
- 74. Japoniar Sofora

YOSHINO GEREZIONDO ZURIA (*Prunus X yedoensis* "akebano" L.)

Jatorria

Japonia.

Ezaugarriak

5 eta 12 metro artean hazten den zuhaitz hostogalkor txiki bat da. Gereziondo hibridoa da, *Prunus speciosa* (Oshima zakura) landare aita eta *Prunus pendula f.ascendens* landare amaren arteko gurutzaketa bat. Hostoek brontze kolorea dute gaztetan, eta berdea heltzean. Lore zuri ugariak hostoak baino lehen jaiotzen zaizkio.

Enbor gerria: 1,28 m

Altuera: 5-10 m

Adaburu hedadura: 14 m

Adina: 50 urte +/-

UTM: X- 583043 Y- 4791652

JAPONIAR SOFORA (*Styphnolobium japonicum*)

Jatorria

Ekialdeko Asia.

Ezaugarriak

Pagodetako arbola bezala ezaguna ere, 5-10 metroko altuera har lezake, eta 120-160 urte bizi. Enbor sendoa, azal zimurtua bertikalean; adar gazteak berde distiratsuak dira. Hostoak, 4-10 foliolodun konposatuak dira, muturreko foliolo handiago batekin. Crema koloreko lore sorta handiak udaran, lurrin delikatuarekin. Fruitua lekale zintzilikari bat da. Bada beste ale eder bat, Zahar egoitzaren azpi aldean, Lizeaga auzoan.

Enbor gerria: 1,34 m

Altuera: 12 m

Adaburu hedadura: 18,70 m

Adina: 50 urte +/-

UTM: X- 582996 Y- 4791650

5.2. Carmen
Adarraga parkea

ZILAR ASTIGAR
(*Acer sacharinum* L.) 70

Jatorria

Amerikako ipar-ekialdea
eta Kanadako hego-ekialdea.

Ezaugarriak

20 eta 30 metro artean arin hazten den zuhaitz hostogalkor hau 70-100 urte artean bizi daiteke. Enborraren azala grisa eta leuna da, baina zahartu ahala ezkataz azaltzen zaizkio. Hosto palmatuak ditu, arrail handiekin; gainaldea berde distiratsua dute, eta azpialdea zilarkara, eta hortik datorkio izena.

Enbor gerria: 1,70 m

Altuera: 15-20 m

Adaburu hedadura: 17 m

Adina: 25-30 urte +/-

UTM: X- 583319 Y- 4791399

ASTIGAR ARRUNTA
(*Acer campestre* L.) 71

Jatorria

Europa osoa, Asiako mende-
baldea eta Afrikako iparraldea.

Ezaugarriak

7 eta 10 metro artean hazten den zuhaitz hostogalkor txikia da, adaburu borobilekoa. Azal gris-arrea du, artelazkizkoa; ezkatatsua bihurtzen da, eta pitzatu egiten da urteen poderioz. Udan hostoak kolore berdekoak dira goialdean, eta azpialdea iletsua eta zurixka daukate. Hostoak palmatuak dira, 3-5 ertzekoak, astigar gehienek baino txikiagoak.

Enbor gerria: 1,22 m

Altuera: 15-20 m

Adaburu hedadura: 11 m

Adina: 25-30 urte +/-

UTM: X- 583222 Y- 4791520

ZINGIRA HARITZA (*Quercus palustris*)

Jatorria

Ipar Amerika.

Ezaugarriak

15 eta 20 metro artean hazten den zuhaitz hostogalkorra da, eta 90-120 urte bizi da. Adaburu konikoa du, beheko adarrak beherantz begira, erdikoak horizontalak eta goikoak ia bertikalak. Hosto handi eta lobulatuak ditu, 5-7 ertzekoak. Ezkurak nahiko zapalak dira, borobilduak.

Erabilera

Apaingarri gisa erabiltzen da. Bere azalarekin tripako minak arintzeko edabe bat egiten da.

Enbor gerria: 1,63 m

Altuera: 18 m

Adaburu hedadura: 16 m

Adina: 25-30 urte +/-

UTM: X- 583270 Y- 4791416

JAPONIAR GEREZIONDO ARROSA (*Prunus serrulata* "Kanzan" L.)

Jatorria

Japonia, Korea eta Txina. 1913an iritsi zen Europara, zehazki Ingalaterrara. *Prunus avium* gereziondoaren gainean txertatzen da, zeinak gereziak ematen baititu.

Ezaugarriak

Zuhaitz ertaina da, 6-9 metroko altuerakoa; adaburuak 4,5-7 m-ko diametroa hartzen du. Lore ikusgarriak ditu, eta arrosa txikien itxura dute. Loreak bikoitzak dira, eta ertzak kizkurtuta dituzte. Bi edo hiru multzotan bilduta agertzen dira, mahats mordo itxurako arrosa loreez josiak.

Enbor gerria: 1,28 m

Altuera: 5-10 m

Adaburu hedadura: 14 m

Adina: 25-30 urte +/-

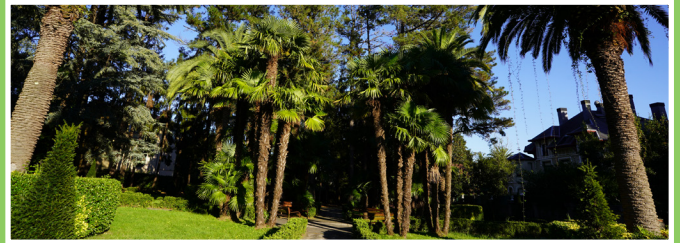
UTM: X- 583330 Y- 4791432

6. LATSUNBE AUZOA

6.1. AVE MARIA PARKEA

Latsunbe eta Antziola auzoen artean dagoen parke honek 33.565 m² dauzka. Udalak hitzarmen bidez eskuratu zituen Ave Maria etxearen (1917) lorategiak 2007an, J.A. Rekondo alkate zelarik. Parkea 2010ean garatu zen, eta 2011n lizardia gehitu zitzaion proiektuari, Marian Beitialarrangoitia alkate zelarik. Zuhaitz aipagarrienak platanondoak, ezkia, haritzak, Himalaiako zedroa, indi gaztainondoak eta kakiondoak dira.

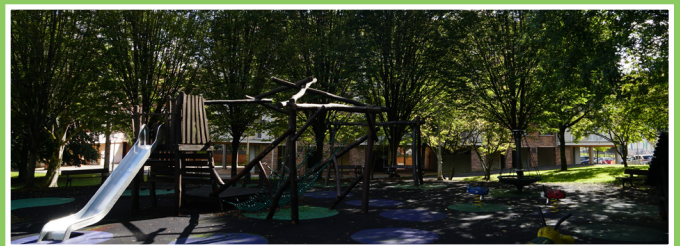
6.2. LORATEGI BOTANIKOA (NERE BORDA PARKEA)

Nere Borda lorategiek 5.704 m²-ko azalera dute, eta 1950 urtean Halle senar-emazteek eraberritutako etxearen parte ziren. 2001 urtean eskuratu zuen Udalak hitzarmen bidez, Mertxe Etxeberria alkate zelarik. 2001-2003 urteen artean, parkea birgaitzeko lanak egin ziren. Aipagarriak dira intsinis pinu erraldoia, Monterreyko nekosta, zenbait palmondo, Atlaseko eta Himalaiako zedroak eta Villa Amaliako izei gorria.

6.3. LATSUNBE GOI-LORATEGIAK

Latsunbe auzoko goi lorategiek 10.867 m² dituzte. Auzoaren izena Latsunbeko garbitegi zaharretik dator, eta horren pareko lurretan eraiki zen auzo berria 1990 urtetik aurrera. Lorategiaren zati handi bat Villa Manolita zenarena da. Aipagarriak dira Urbieta pasealekuko ezkiak, olibondoa, pagoak eta Karrero pareko loretako gereziondoak.

6.4. ATARRABIO PARKEA

Ertzain etxearen parean dagoen parke honek 6.385 m² ditu. Historikoki Villa Javier zenaren lorategia zen, eta 1994 urtean Udalak eskuratu zuen hitzarmen bidez, J.A. Rekondo alkate zelarik. Parkearen izena J.R. Almorza Atarrabiyo mendizale maitatuaren omenez jarri zen. Aipagarrienak tulipa arbola, xarmak, sekuoia luzeak eta pinazi pinua dira.

ZUHAITZAK

- 75. Ezki hostozabala
- 76. Kaki
- 78. Himalaiako zedroa
- 80. Haritz kanduduna
- 81. Izei gorria
- 82. Zingira altzifrea
- 83. Himalaiako zedroa
- 85. Intsinis pinua
- 86. Monterreyko nekosta
- 87. Tuliparbola
- 88. Pinazi pinua
- 89. Xarma, Pago lizarra
- 91. Loretarako gereziendo zuria

HARITZ KANDUDUNA (*Quercus robur* (L.))

Hernani hiriguneko haritzik handiena da, eta ez dago parke barruan, ondoko Villa Oriamendiren lorategian baizik. Aipatzekoa da ere parke barruan dagoen beste haritza, ertzain etxearen muga dagoena. Azken hori oso ederra da, eta osasuntsuago dago, bestea nahiko kaltetua baitago.

Jatorria

Europa ia osoa eta Asiako mendebaldea.

Ezaugarriak

Hosto erorkorreko zuhaitz handia da; 40 metro garai izateaz gain, 15 metroko diametroa izatera iritsi daiteke, eta 800 urtez bizi. Enborra zuzena eta lodia du, eta azala arre iluna, arrakalatua. Hostoak lobulatuak dira, txandakatuak eta txorten txikikoak. Fruituak, ezkurak, txorten luze baten puntan hazten dira. Hortik datorkio *haritz kandudun* izena.

Erabilera

Haritzaren zura oso preziatua da, kalitate onekoa eta erresistentzia handikoa delako. Zurgintzan, upelgintzan eta ontzigintzan erabiltzen da. Haren egurra erregai ona da, eta ikatza, bero ahalmen handikoa. Ezkurra abereen bazkarako erabiltzen da; txerrientzat, bereziki. Mitologian eta historian sinbologia bereziko zuhaitza izan da herrialde askotan. Euskadin, Gernikako haritza da horren lekuko.

Enbor gerria: 3,65m

Adaburu hedadura: 19m

UTM: X- 582826 Y- 4791415

Altuera: 24m

Adina: 120 urte +/-

EZKI HOSTOZABALA (*Tilia platyphyllos* Scop.)

Jatorria

Europako erdialdea eta hegoaldea.

Ezaugarriak

Hosto erorkorreko zuhaitz sendo eta hostotsua da. 30 m garai izan daiteke, eta 100 urte arte bizi. Enborra zuzena da, eta azala grisaxka, arrailatua. Hostoak bihotz formakoak eta zerradunak dira; berde ilunak eta ilegabeak gainaldean, zilar kolorekoak eta iledunak azpialdean. Loreak horixkak eta usaintsuak dira, eta fruituak txikiak, globularrak eta oso iletsuak, 5 saihets nabarmenekin.

Enbor gerria: 3,34 m

Adaburu hedadura: 23 m

UTM: X- 582979 Y- 4791372

Altuera: 27m

Adina: 100 urte +/-

KAKIONDOA (*Diospyros kaki* L.f.)

Jatorria

Txina, Japonia, Birmania eta Indiako Himalaia.

Ezaugarriak

Hosto erorkorak dituen zuhaitz adarzabal samarra da, eta 10 m inguruko luzera du. Enbor zuzena eta adaburu zabal adartsua izaten ditu. Hostoa, berriz, leuna, distiratsua eta arrautza itxurakoa da, eta lorea txikia, zuri-horixka. Laranja koloreko fruitua ematen du, kakia; sagar baten antzekoa eta neurrikoa da, jateko oso ona.

Enbor gerria: 1,10 m

Adaburu hedadura: 12 m

UTM: X- 582911 Y- 4791372

Altuera: 9 m

Adina: 70 urte +/-

HIMALAIAKO ZEDROA (*Cedrus deodara* (Lamb.) G. Don)

Jatorria

Mendebaldeko Himalaia, Afganistango ekialdea, Pakistan, Indiako iparraldea, Tibeteko hegomendebaldea eta Nepalgo mendebaldea, 1.500-3.200 metroko altitudetan.

Ezaugarriak

Konifera handia da, kono itxurakoa. 40-50 metroko garaierara iristen da, eta, salbuespen gisa, 60 metrora ere irits daiteke eta enborrak 3 metroko diametroa izan dezake. 1.000 urtez bizi daiteke. Hostoak azikula luze eta bigunak dira, berde distiratsuak. Adarrak erori antzera daude, hedatuak. Pinaburuak 7-13 cm luze eta 5-9 cm zabal dira, kupel tente itxurakoak; heltzen direnean, deuseztatu egiten dira, eta haziak askatu.

Erabilera

Apaingarri gisa jartzen da lorategi askotan. Gainera, bertute sendagarriak ere baditu: azala eta zurtoina idorgarriak dira, gernua estimulatzen du, eta karminatibo, antiespasmotiko eta izerdi eragile gisa erabiltzen da. Aromatikoa da, eta intsentsua egiteko eta intsektuak uxatzeko ere erabiltzen da.

Enbor gerria: 3,73 m

Adaburu hedadura: 23 m

Altuera: 64 m

Adina: 105 urte +/-

UTM: X- 582901 Y- 4791352

IZEI GORRIA (*Picea abies*) 81

Villa Amalia lorategian aurkitzen da Hernaniko izei gorririk handiena. Aipatzekoak dira Alemanetako aleak, baita Ereñozuko Latse etxekoa ere.

Jatorria

Europako erdialdea, baita ekialdea ere, Eskandinaviara arte.

Ezaugarriak

Konifero hostoiraunkor honek 35-65 metro arteko altuera izan dezake, eta 600 urtez bizi daiteke. Berez ez da izei bat, picea baizik. Picea honen ezaugarri nagusia bere adaburu piramidala da; oso erregularra da, eta gorantz begira ditu adaburutik gertuko adarrak. Enbor zuzenekoa da. Azala arre-gorritza du (hortik datorkio izena), eta adinarekin apur bat ezkatatzen da. Hosto azikularrak ditu, motzak eta ziztatzaileak. Pinaburuak luzeak eta zintzilikariak dira, gorritzak.

Erabilera

Gabonetako izei tipikoa oso preziatua da lorezaintzan. Zura kolore argikoa du, akabera finekoa, eta lantzen erraza da; ezin hobeia da ebanisteriarako edo musika tresnak egiteko. Stradivarius biolin ospetsuak eta Fazioli pianoak egiteko erabiltzen da.

Enbor gerria: 2,44 m

Adaburu hedadura: 12 m

Altuera: 21 m

Adina: 100 urte +/-

UTM: X- 582784 Y- 4791400

ZINGIRA NEKOSTA (*Taxodium distichum* (L.) Rich.)

Jatorria

Estatu Batuen hego-ekialdea. Hegoaldeko hezeguneen sinboloa da Hego Carolinan, Illinoisen, Mississippin, Floridan eta Texasen.

Ezaugarriak

Konifera hostogalkorra da. 40 metroko altuerara irits daiteke, eta 600 urtez bizi. Uretan bizi daitekeen konifera bakarretakoa da. Enborra zabaldu egiten da oinean, egonkortasuna lortzeko. Adaburu piramidala du, eta adar horizontalak; hosto azikular txikiak ditu, erori antzean kokatuak.

Erabilera

Egur ona da, testura finekoa; biguna, arina, lantzeko erraza. Eraikuntzan, etxebizitzan habeak egiteko erabiltzen da. Zingirak egonkortzeko ere landatzen da.

Enbor gerria: 1,01 m

Altuera: 10-15m

Adaburu hedadura: 8,5 m

Adina: 25 urte +/-

UTM: X- 582710 Y- 4791355

HIMALAIAKO ZEDROA (*Cedrus deodara* (Lamb.) G. Don)

Zedro hau parkearen sarreran topatu dezakegu, eta bere itxura ederragatik eta tamainarengatik aukeratu dugu. Badago beste berdin bat ondoan, eta Atlaseko zedro bat horien atzealdean.

Ezaugarriak

Ikus 53. orrialdea

Enbor gerria: 3,44 m

Altuera: 26 m

Adaburu hedadura: 25 m

Adina: 75-100urte +/-

UTM: X- 582732 Y- 4791369

INTSINIS PINUA (*Pinus radiata* (D. Don))

Pinu erraldoi hau Hernaniko zuhaitz handienetakoa da, eta zuhaitz aparten zerrendan egon behar luke.

Jatorria

Estatu Batuetako Kalifornia.

Ezaugarriak

30-40 metroraio hazten den pinua da, eta 150 urte bizi daiteke. Gaztetan eite konikoa du, eta zabaldu egiten da adinarekin. Sustrai sistema azalekoa dute; hori dela eta, haize boladak ez dituzte oso ondo jasaten. Enbor zuzena eta zilindrikoa dute. Azala lodiera aldakorrekkoa da, iluna eta latza, eta berehala zartatzen da. Hostoak orratz formakoak dira, hirunaka faszikuluetan antolatuak. Pinaburuak asimetrikoak dira, 2-5 aleka multzokatuak eta adarrean txertatuak; arre horixkak dira, distiradunak.

Erabilera

Batez ere papera, altzariak eta meatzaritzako habeak egiteko erabiltzen da.

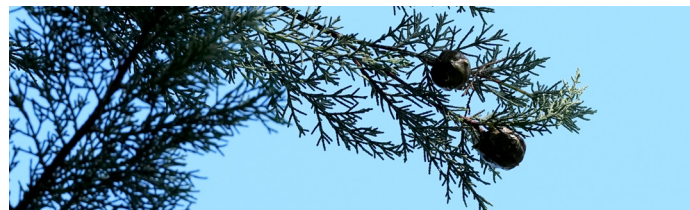
Enbor gerria: 4,65 m

Adaburu hedadura: 19 m

Altuera: 27 m

Adina: 100 urte +/-

UTM: X- 582722 Y- 4791490

MONTERREYKO NEKOSTA (*Cupressus macrocarpa*)

Konifera honen neurriak ikusgarriak eta aipagarriak dira. Urmaelaren atzealdean dago, paretaren kontra, ia ezkutaturik.

Jatorria

Kaliforniako erdialdeko kostaldea.

Ezaugarriak

Kopa zabaleko eta gangadun koniferoa da. 40 m-ra irits daiteke, eta 280 urte bizi. Azal gorrixka du, oso pitzatua. Gezi egiturako adajea du, eta hostoak txikiak eta ezkata formakoak dira, berde ilunak, lodi samarrak, ez-zorrotzak eta usaintsuak. Pinaburu emeak 4 cm-koak dira, biribilduak eta berdeak, eta purpura bilakatzen dira heldutasunera iristen direnean.

Erabilera

Fitoterapian, altzifrea hanketako astuntasun sentazioa murrizteko erabiltzen da, ondorio onuragarriak baititu odol zirkulazioan. Bere zura egokia da arotzeriarako eta altzariak, markoak eta egiturazko eta kanpoko estaldurak egiteko.

Enbor gerria: 4,76 m

Adaburu hedadura: 22 m

Altuera: 24 m

Adina: 100 urte +/-

UTM: X- 582704 Y- 4791407

YOSHINO GEREZIONDO ZURIA (*Prunus yedoensis* "akebano")

Lore zuriko bi gereziondo ikusgarri hauek Karrero taberna parean dagoen parkean aurkitzen dira, eta loraldi aparta izaten dute martxoa aldera.

Jatorria, ezaugarriak eta erabilera

Ikus 47.orrialdea

Historia

Japonian, Edo Arotik Meiji Aroaren hasierara arte, Edoko Somei herrixkako (orain Komagome, Tokioko Toshima auzoan) lorezainek "Somei yoshino" barietatea lortu zuten. Hasieran "Yoshino zakura" bezala eskaintzen bazuten ere, Fujino doktoreak "Somei-Yoshino" berrizendatu zuen 1900ean.

Yoshino gereziondoa 1902an sartu zen lehen aldiz Europan eta Ipar Amerikan. 1912an, Tokio hiriak ehunka gereziondo japoniar oparitu zizkion Washingtoni, eta estatubatuarrek Tidal arroan landatu zituzten. Data hori oroitzeko, udaberrian Loretako Gereziondoen Jaialdi Nazionala egiten da Washington DCn. Bestalde, 1959an, Tokioko herritarrek emandako 2.000 gereziondo japoniar landatu ziren Torontoko High Parken. Halaber, ezaguna da New York hiriko Central Park-eko Pilgrim Hill muinoa, udaberrian loratzen diren "Yoshino" gereziondoz josia.

Enbor gerria: 2,43 m

Adaburu hedadura: 13 m

UTM: X- 582924 Y- 4791098

Altuera: 5-10 m

Adina: 30-40 urte +/-

TULIPA ARBOLA (*Liriodendron tulipifera* (L.))

Tulipa arbola hau Hernaniko zuhaitz hostoerorkor handiena da, Politena parkekoarekin batera.

Jatorria

Ipar Amerikako ekialdea.

Ezaugarriak

Egoera arruntean 18-26 metrora hazten da, baina 50 m-ko altuerara ere irits daiteke, eta 2,5 m-ko diametroa izan. Hazkunde azkarreko zuhaitza da eta 180-200 urte bizi daiteke. Enbor oso zuzena du, adarrik gabea 25-30 metro arte. Adaburua konikoa da, eta adar leunak eta distiratsuak ditu; hasieran gorrixkak, gero gris ilunak, azkenik arreak, itzala sortzeko aproposa. Azala arrea da, arrakalatua, aromatikoa eta mingotsa. Hostoak handiak dira, sargune bereizgarri batekin. Loreak berde-horixkak dira, tenteak eta bakartiak. Fruituak kono tankerako samara batean bilduta daude.

Erabilera

Estatu Batuetako ekialdeko ezti landare garrantzitsuenetako bat da, eta ezti gorrixka eta iluna ematen du. Zura garbia da, korapilorik gabea, eta oso estimatua da zurgintzan.

Enbor gerria: 2,86 m

Adaburu hedadura: 12 m

Altuera: 26 m

Adina: 100 urte +/-

UTM: X- 582739 Y- 4791270

PINAZI PINUA **(Pinus pinea (L.))**

Jatorria

Europako hegoaldea, Afrika iparraldea eta Ekialde Hurbila.

Ezaugarriak

0 metroko altuera izan dezakeen konifero bat da. 500 urte bizi daiteke. Gaztetan eite borobildua du, eta, heltzen denean, bereizgarri duen aterki forma hartzen du. Azala lodia da, marroi-gorrixka, eta sakonki plaka bertikal zabaletan pitzatua. Hostoak 20 cm luze dira, eta azikulak binaka taldekatuak ditu. Pinaburuak hirugarren urtean heltzen dira.

Erabilera

Pinaziak elikagai gisa erabiltzen dira, eta egurra egokia da zurgintzarako.

Enbor gerria: 2,06 m

Adaburu hedadura: 19 m

Altuera: 20 m

Adina: 80 urte +/-

UTM: X- 582739 Y- 4791270

XARMA/PAGO-LIZARRA (*Carpinus betulus* (L.))

Jatorria

Europako mendebaldea, erdialdea eta hegoaldea, Errusiaraino.

Ezaugarriak

Hosto erorkorreko zuhaitza da. 18-25 metroraino haz daiteke, eta 200 urte bizi. Enbor bihurria du, eta azala grisaxka eta leuna, pagoaren antzekoa, saihest moduko adar pilo batez inguratua. Adakera biribildua osatzen dute. Hostoak txandakatuak dira, zain nabarmenekin; ertzak zerratuak dituzte, zumarrak bezala, baina simetrikoak dira. Euskal Herrian, galtzeko arriskuan dago.

Erabilera

Zura astuna eta gogorra da, eta eraikuntzako erreminta eta materialetarako erabiltzen da. Apaingarri gisa ere erabiltzen da.

Enbor gerria: 1,27 m

Adaburu hedadura: 14 m

Altuera: 17 m

Adina: 30-40 urte +/-

UTM: X- 582739 Y- 4791270

7. SORGINTXULO / MARIELUTS / GALARRETA AUZOAK

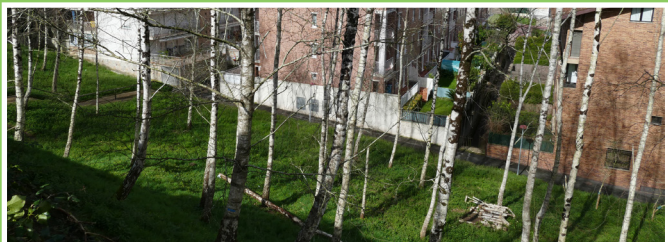
7.1. SORGINTXULO LORATEGIAK

Lorategi hauek, 2.501m², bertako etxadiaren inguruetan kokatzen dira. Auzoa, Sorgintxulo baserriaren inguruan eraiki zen 1972 inguruan eta Garayar autobusen pabiloia bertan izan da ere. Zuhaitzetan aipagarriak dira, Haritz kanduduna, palmondoak, ahuakateondoa eta xarma.

7.2. NAZARET LORATEGIAK

“Sagrado corazón” misiolarien “Nazaret” etxearen inguruko lorategiek osatzen dute eremua. 6244 m² azalera hartzen dute. “Zelaieder” izeneko paraje honek, Lorategi Botanikoarekin muga egiten du. Aipatzekoak dira sarrerako bidean dauden haritz mota ezberdinak, Intsinis pinuak, izeiak, urkiak, ezkiak...

7.3. MARIELUTS LORATEGIAK

Lorategi hauek 3.436m² azalera dute. Auzoa, Latsunbe auzoaren jarraipen gisa eraiki zen, Marieluts-Handi baserria 1993-an eraitsi ondoren. 1998 urtean, Zuhaitz Egunaren 25. urteurrenean landatutako urkia da aipagarriena, bai eta Meabe ikastola pareko haritza eta Alemanetako, Izei Gorriak.

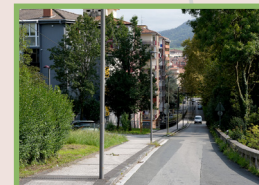

7.4. GALARRETA INGURUKO ZUHAITZAK

Antziola eta Jauregi auzoen artean kokatua, erreferentzia bihurtu da Hernanirentzat, bertan baitaude, Galarreta Jai-Alai frontoia, Teknologia-parkea, Orona-Zero eraikina eta Mondragon Unibertsitateko Campusa. Aipagarriak dira, inguruko arteak, auzoko sarrerako lizar handia, Parke teknologikoaren lorategiko olibondoak eta bertoko espezieak.

ZUHAITZAK

- 92. Haritz kanduduna
- 93. Ahuakateondoa
- 94. Haritz amerikarra
- 95. Haritz turkiarra
- 96. Nordmann izeia
- 98. Urkia
- 104. Artea
- 105. Lizar arrunta

7.1. Sorgintxulo lorategiak

HARITZ KANDUDUNA (*Quercus robur* (L.))

Haritz eder hau garai bateko Sorgintxulo baserriaren atzealdean dago, elkarri atxikitako etxe berrien atzean.

Jatorria, ezaugarriak eta erabilera

Ikus 51. orrialdea

Enbor gerria: 3,07 m **Altuera:** 27 m
Adaburu hedadura: 23 m **Adina:** 50-60 urte +/-
UTM: X- 582436 Y- 4791526

AHUAKATEONDOA (*Persea americana* (Mill.))

Jatorria

Mexiko erdialdeko zuhaitza da.

Ezaugarriak

Hosto iraunkorreko fruta arbola da, eta 15 m garai izan daiteke. Adaburu zabala du, eta adar ugariak. Zurtoina zimurtsua da, eta azala leuna eta gris argia du. Hostoak bakunak, txandakatuak, larrukarak, distiratsuak, obalak eta handiak dira. Loreak, berriz, horixkak eta txikiak dira, eta mordoxkatan sortzen dira. Fruitua, ahukatea, drupa motakoa da, mamitsua eta hazi bakarrekoa.

Erabilera

Fruitua oso estimatua da sukaldaritzan. Ahukate olioak ahalmen antioxidatzaileak ditu, eta A, E, B1, B2 eta B3 bitaminak ditu.

Enbor gerria: 1,14 m **Altuera:** 10 m
Adaburu hedadura: 9 m **Adina:** 30 urte +/-
UTM: X- 582496 Y- 4791573

Bada beste ale eder bat Politena parkearen gaineko etxadian.

7.2. Nazaret lorategiak

HARITZ AMERIKARRA (*Quercus rubra* (L.))

Haritz amerikar eder hau Nazaret etxeko sarrerako bide ertzean dago.

Jatorria

Estatu Batuetako ipar-ekialdea eta Kanadako hego-ekialdea.

Ezaugarriak

Hosto erorkorreko zuhaitz lirain eta garaia da. 25-50 metro arteko altuera du, eta 200-400 urte artean bizi daiteke. Enborra lodia eta zuzena du. Azal leun eta argia du, pagoaren azalaren antzekoa. Hostoak lobulu sakonak eta punta estuak ditu, eta udazkenean kolore gorria hartzen du. Kanadako banderaren ikurra da.

Erabilera

Haritz amerikarraren zura haritz arruntarena baino kalitate txikiagokoa da. Batez ere, ardoa eta beste pattar batzuk zahartzeko upelak egiteko erabiltzen da.

Enbor gerria: 3 m **Altuera:** 28 m **UTM:** X- 582606 Y- 4791562
Adaburu hedadura: 26 m **Adina:** 80-90 urte +/-

HARITZ TURKIARRA (*Quercus cerris* (L.))

Haritz turkiar eder hau Zelaieder belaze ertzean dago, bide ondoan.

Jatorria

Europako hego-ekialdea eta Asia Txikia.

Ezaugarriak

Zuhaitz hostogalkor honek 10-35 metro arteko altuera hartu dezake, eta 1.000 urte bizi daiteke. Adaburu zabala du. Enborraren azala grisaxka da; pitzadura handiak ditu, eta heldutasunean asko loditzen da. Hostoak luzangak dira, ertz horzdunekoak, eta apur bat latzak; ile zurrinak dituzte gainaldean, eta iledunak dira azpialdean. Fruitua ezkur bat da, zeinak ezkata luze eta zorrotzak baititu txapelean, kanporantz okertuak.

Erabilera

Zura zurgintzan eta eraikuntzan erabiltzen da, gogortasunagatik eta erresistentziagatik.

Enbor gerria: 3,35 m

Adaburu hedadura: 26 m

Altuera: 28 m

Adina: 100 urte +/-

UTM: X- 582666 Y- 4791580

NORDMANN IZEIA **(Abies nordmanniana** **(Steven) Spach)**

Jatorria

Kaukaso eta Asia Txikia.

Ezaugarriak

Hosto iraunkorreko konifera hau 60 m luze izatera irits daiteke, eta 300-500 urte artean bizi. Azala grisaxka da; leuna ale gazteetan, eta luzetara pitzatua helduetan. Hostoak malguak dira, lodi samarrak; berdeak eta distiratsuak dira gainaldean, eta bi lerro argi dituzte azpialdean. Hostoen muturrak adaxkaren goiko aldera begira daude, eta hostoak adaxka ezkututzen du; hostoak apur bat muxarratuak edo moztuak daude puntan. Pinaburuak tenteak, zilindrikoak eta luzangak dira, eta erretxina izerditzen dute.

Erabilera

Gabonetako pinu bezala erabiltzen da, bai eta lorategietan apaingarri gisa ere. Zura leuna eta zuria da, eta, batez ere, eraikuntzan eta papera egiteko erabiltzen da.

Enbor gerria: 1,34 m

Adaburu hedadura: 8 m

Altuera: 18 m

Adina: 30-35 urte +/-

UTM: X- 582643 Y- 4791593

URKIA (Betula pendula Roth) 98

Jatorria

Europa osoa, batez ere iparraldea.

Ezaugarriak

Urki dilindaria edo *urki zilarkara* ere esaten zaio. Hosto erorkorreko zuhaitz hau 25 m garai izatera irits daiteke, eta 120 urtez bizi daiteke. Adaburu estua eta kono formakoa du, adar zintzilikariekin. Zurtoina zuzena da. Azala zuria du, eta tarteka eraztun arreak ditu zeharretara. Hostoak triangeluarrak, sinpleak, txandakatuak eta zintzilikariak dira, eta ertza zerraduna dute. Fruitua bi hegodun samara bat da, eta hegoak hazia bera baino zabalagoak dira.

Erabilera

Sarri parke eta lorategietan erabiltzen da. Zurarekin honako hauek egiten dira: barruko altzari finak, barruko estaldurak, frisoak, moldurak.... Oso egokia da xafla apaingarriak eta taula kontratxapatuak egiteko.

Enbor gerria: 1,26 m
Adaburu hedadura: 8 m
UTM: X- 582653 Y- 4791171

Altuera: 15-20 m
Adina: 27 urte +/-

7.4. Galarreta
inguruko zuhaitzak

ARTEA (*Quercus ilex* (L.)) 104

Galarretako errepideko igoeran, beste ale bakan batzuk (3-4) daude inguru honetan, Hernanin basa bakarrak. Badira beste 2-3 ale Karabel parkearen parean, Pagola mintegi zaharretan.

Jatorria

Mediterraneoko eskualdea.

Ezaugarriak

Hosto iraunkorreko zuhaitza, 16 eta 25 metro bitarteko altuera izan eta 1000 urte bizi daitekeena. Enbor gogorra eta azal beltza eta zartatua ditu. Hosto iraunkorrak ditu, larrukarak, berde ilunak goitik eta gris antzekoak azpitik. Ezkurak dira fruituak, marroi ilunak heltzen direnean (hasieran berdeak), distiratsuak eta txano bereizgarri bat dutenak.

Enbor gerria: 1,52 m

Adaburu hedadura: 15 m

Altuera: 16m

Adina: 40-50 urte +/-

UTM: X- 582639 Y- 4791921

LIZARRA (*Fraxinus excelsior* (L.))

Galarretatik Extubegira doan errepide ondoan dago, auzoko etxeetarako sarreran. Hernani hiriguneko lizarrik handiena. Lapatua eta gaizki zaindua dago.

Jatorria, ezaugarriak eta erabilera:

Ikus 39. orrialdea

Enbor gerria: 4,02 m

Adaburu hedadura: 24 m

UTM: X- 582218 Y- 4792168

Altuera: 24 m

Adina: 100urte +/-

8. KAROBIETA / TXANTXILLA AUZOAK

8.1. KAROBIETAKO PARKEAK

Santiago Carrerok 1924ean eraikitako Maria Luisa Dorrea edo Karrero Jauregiaren lorategien aztarnak dira, eta 2.977 m²-ko azalera hartzen dute. 2016an azalera gehitu zitzaion, Urbietta kaleko goiko pagadia, 1999ko Zuhaitz Egunean landatua. Aipagarriak dira pagadia, larizio pinuak, loretako gereziandoa...

8.2. TXANTXILLA / BUXKANDO LORATEGIAK

Txantxila auzoaren eta Buxkando merende-roaren arteko lorategiek 3.143 m²-ko azalera hartzen dute. Goialdeko parkea 1995 urtean eraiki zen, Iturregi kaleko etxadiarekin batera. Aipagarriak dira pago gorria, intxaurrondoak, zedroa...

ZUHAITZAK

- 100. Larizio pinua
- 102. Pago gorria
- 103. Intxaurrondoak

8.1. Karobietako parkeak

LARIZIO PINUA (*Pinus nigra* (J. F. Arnold))

Bi ale daude parkearen gainaldean, elkarren ondoan. Santa Barbara mendi magalean bada larizio pinu basotxo eder bat, oso ale mardulekin.

Jatorria

Europako hegoaldea, Asia Txikia, Zipre eta Afrikako ipar-ekialdea.

Ezaugarriak

Tamaina handiko konifera da, 20-55 m-koa. 1.000 urte bizi daiteke. Enborraren azala zuria edo errauts kolorekoa da, eta zartadura gero eta gehiago ateratzen zaizkio urteetan aurrera egin ahala. Hosto orrazkarak ditu, berde ilunak, luzeak (8-20 cm) eta gogorrak, eta binakako taldeetan antolatzen dira. Maiatz-ekainean agertzen dira pinaburu txikiak.

Erabilera

Zura nahiko malgua du, eta ate eta leihoen markoak, hesi zutoinak, habeak, zur kontratxapatuzko oholak, altzariak eta horma eta sabaien estaldurak fabrikatzeko erabili ohi da.

Enbor gerria: 1,84 m

Adaburu hedadura: 11m

Altuera: 22 m

Adina: 75-100 urte +/-

UTM: X- 582856 Y- 4791095

8.2. Txantxilla /
Buxkando lorategiak

PAGO GORRIA
Fagus sylvatica (L.)
var. "atropurpurea"

Ale hau Buxkando merenderoaren parean dago, eta ikusgarri egoten da udaberrian. Bada Portu Berri etxeko lorategian beste ale handiago bat, Karabeleko ingurutik ederki ikusten dena.

Jatorria

Europako erdialdea eta mendebaldea.

Ezaugarriak

Pago arrunten ezaugarri berak ditu, baina hostoen kolore bitxiak bereizten du: granate iluna da udaberrian, eta berdetzen joaten da udaran. Bere kolore arraroa mutazio metaboliko baten ondorio da, antozianinak kantitate astronomikoetan sintetizatzen bultzatzen duena. Kantitate horiek bere hostoetan, fruituetan, adaxketan, adar nagusi eta sekundarioetan eta enborraren azalean pilatzen dira. 250 urtez bizi ohi da, hazkunde motelekoa da, eta 35-40 metrora irits daiteke. Azal ia laua du bizitza osoan, errauts gris kolorekoa edo zurixka. Orriak sinpleak dira.

Erabilera

Apaingarri bezala oso erabilia. Zurak pago arruntaren erabilera berak ditu.

Enbor gerria: 2,16 m

Adaburu hedadura: 19 m

Altuera: 23 m

Adina: 50-60 urte +/-

UTM: X- 582921 Y- 4790960

INTXAURRONDOA *Juglans regia* (L.)

Buxkando baserriaren aurrean dago, beste ale batzuekin batera.

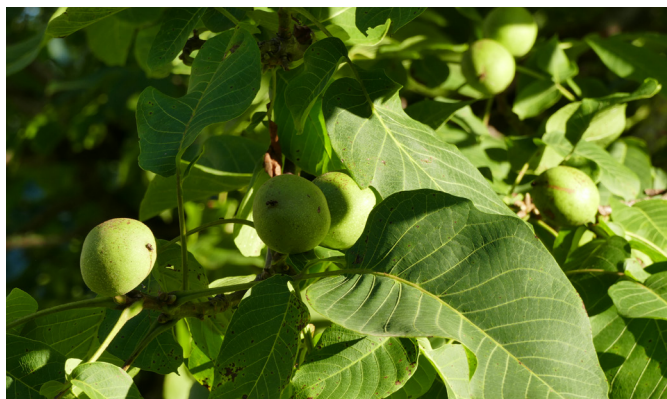
Jatorria

Persia eta Kaukaso.

Ezaugarriak

Hosto erorkorreko zuhaitz handia da. 25 m

garai izan daiteke, eta 200 urtez bizitzera heldu daiteke. Enborrean eta adarrean azal leun zurixka du gaztea denean, latzagoa eta ilunagoa heldu aroan. Adaburua nahiko behean izaten du, eta adarrak biribilak edo luzexkak izaten ditu. Hosto konposatuak izaten ditu, txandakatuak eta arrautza itxurakoak, 5-9 folioloz osatuak. Fruituak intxaurrak dira; mintz berde batez inguratuak egoten dira hasieran, eta kolore arre iluna hartzen dute heltzen direnean.

Erabilera

Ematen duen fruituagatik eta duen zur bikain eta gogorarengatik landatzen da.

Enbor gerria: 1,72 m

Adaburu hedadura: 18 m

UTM: X- 582914 Y- 4790950

Altuera: 15-20 m

Adina: 70-80 urte +/-

9. ZIKUÑAGA / EREÑOTZU AUZOAK

9.1. ZIKUÑAGA AUZOA

Historikoki, Zikuñaga auzoa izen bereko ermitaren inguruan sortu zen. Ermitaren lehenengo erreferentziak XVI. mendekoak dira. Industriaren etorrerarekin batera, gaur egun ezagutzen dugun auzoa eraiki zen 1960 inguruan. Auzo honetan, hauek dira zuhaitz aipagarrienak: palmondoak, izei gorriak, zedroa, beltxalea eta ermita berrirako igoeran dauden haritzak.

9.2. EREÑOTZU AUZOA

Auzoa Urumea ibaiaren ertzean sortu zen XIX. mendean, Ereñozu baserriaren eta inguruko ermita baten inguruan. Ermita hori auzoko parrokia bihurtuko zen gero. Ondoren, Hernani eta Goizueta lotzen zituen errepidea eraiki zen, eta, horren ondorioz, biztanleria emendatu zen. Auzo horretakoa zen Txirrita bertsolari ospetsua. 2010az geroztik, tokiko erakunde txiki bihurtu da, eta inguruko beste landa auzo batzuk biltzen ditu, hala nola Epele eta Pagoaga.

Zuhaitzik aipagarrienak: Hirubideko sekuoia luzeak, Epeleko kriptomeria, Latseko zedroa eta Fagollagako gorostia eta haritza.

ZIKUÑAGA

EREÑOTZU

107

106

111

110

112

ZUHAITZAK

106. Kanariar palmondoa

107. Beltxale distiratsu

110. Gorostia

111. Haritz kanduduna

112. Himalaiako zedroa

BELTXALE DISTIRATSUA "bikolore" *Ligustrum lucidum* Aiton fil. 107

Auzoaren sarreran dago. Beste ale eder bat dago Lizeaga auzoan, eta handiena Politeña parkean dago. Zikuñagako honen berezitasuna da hostoak bi kolorekoak direla (berdeak eta zuria).

Jatorria

Txinako hegoalde-erdialdea, Korea eta Japonia.

Ezaugarriak

Genero honetako espezie handiena da. Hosto iraunkorreko zuhaitz honek 3 eta 8 metro arteko garaiera du, baina 15 metroko altuera ere hartu dezake. 50-100 urte bizi daiteke. Hostoak 15 cm luze dira gehienez ere; berde ilunak dira gainaldean, eta berde zurbilak azpialdean. Loreak ugariak dira; piramide forma dute, eta hostotzaren gainetik irteten dira; usain gozokoak dira. Fruituak esferikoak eta txikiak dira, urdinkarak eta distiratsuak.

Erabilera

Fruituak txinatar medikuntza tradizionalen erabili izan dira. Sexu inpotentzia, akufenoa eta nekea tratatzeko erabiltzen dira.

Enbor gerria: 1,32 m
Adaburu hedadura: 12 m
Altuera: 5-10 m
Adina: 40-50 urte +/-
UTM: X- 582781 Y- 479707

KANARIAR PALMONDOA / *Phoenix canariensis* (Hort.) 106

Auzoaren sarreran daude. Beste ale eder batzuk ere badaude, Lorategi botanikoan eta Lizeaga auzoan.

Jatorria

Kanarietako palmondo endemikoa.

Ezaugarriak

Datil palmondoaren (*Phoenix dactylifera*) hurbileko senidea da. Hosto iraunkorreko zuhaitz handia da: 20 m garai izatera heldu daiteke. Gaitzik ez badu, 200-300 urte bizi daiteke. Enbor lodi eta oso gogor eta larrukara du. Adaburua tamaina handikoa da, 10-12 metrokoa, eta hosto —palma— luze ugari ditu. Hostoak oso handiak eta pinatuak dira: 150-200 inguru foliolo dituzte, zurrinak eta puntazorrotzak. Fruitua drupa erakoa da, laranja kolorekoa, eta sorta ederretan sortzen da. Lehorra da, ezin da jan, eta urtebete behar du heltzeko.

Erabilera

Lorategiak eta parkeak apaintzeko erabiltzen dira palmondo hauek. Kanariar uharteetan ezta egiten dute loreekin, eta erratzak palmekin.

Enbor gerria: 2,35m
Adaburu hedadura: 10m
UTM: X- 582791 Y- 4790702

Altuera: 5-10m
Adina: 50 urte +/-

GOROSTIA

Phoenix canariensis (Hort.)

Jatorria

Europako hegoalde eta ekialdea, Afrikako iparraldea eta Asiako hego-mendebaldea.

Ezaugarriak

Hosto iraunkorreko zuhaitz hau dioikoa da, hau da, ale eme eta arrak dauzka, eta soilik emeek dituzte fruitu gorri bereizgarriak. Zuhaixka edo zuhaitz txikia izaten da, 10 m-rainokoa, eta oso adarkatua. Egoera arruntean 100 urte bizi daiteke, baina badaude 500 urteko aleak ere. Enborraren azala leuna eta grisaxka izaten da gaztetan, eta ondoren arre bihurtzen da. Hostoak oso zurrinak dira, berde ilun distiratsuak, hortz zorrotzez hornituak. Fruitua drupa txiki bat da, kolore gorri bizikoa.

Erabilera

Lorategiak eta parkeak apaintzeko erabiltzen da. Bere zura oso gogorra eta astuna izaten da, zurgintzan oso estimatua. Sendabelar bezala tonikoa da, eta sukarraren kontra ere erabiltzen da.

Enbor gerria: 1,10 m

Altuera: 11 m

Adaburu hedadura: 10 m

Adina: 50 urte +/-

UTM: X- 585064 Y- 478861

Fagollagako 1903ko Las Mercedes zementu fabrika zaharraren aztarnen ondoan dago.

Fagollagako zubia gurutzatu, Hernanirako bidea hartu, eta berehala dago bide ertzean, ezkerretara, pareta motz batez inguraturik. *Gernikako arbola* esaten diote auzoan.

HARITZ KANDUDUNA / *Quercus robur* (L.) 111

Jatorria, ezaugarriak eta erabilera

Ikus 39. orrialdea

Historia

Ikusten denez, bazeukan Hernaniko udalak gatazka bat Zaragueta familiarekin, orain zuhaitza dagoen lur muturraren inguruan. Han bertan gurutzatzen ziren herri-bide bat, (gaur egun ,mendi ibilbide bezala, zuri-urdinez markatua) Osiñagara zihoan bide nagusiarekin. Hernaniko basozainak zioen, elkarketa horretan triangelu itxura zuen lur zati hori, herri-bideari zegokiola, behar bezalako errebuelta har zezaten gurdiek edo dana dalakoek. Zaraguetatarrek berriz, beraien jabetzakoa zela lur zati bat hori. Ados jartzen ez zirenez, Zaraguetatarrek, Gernikako arbolaren kimu gazte bat ekarri zuten 1976an eta erdi erdian landatu, Bentatxuriko Bixente Estarloaren laguntzaz. Zuhaitzaren bueltan, pareta motz bat jarri zion Bixentek, bere urtea eta guzti eta alambre itxitura batez inguratu zuten lur zatia. Urte batzuetan horrelaxe iraun zuen baina hurrengo basozainak, Zagauetarrekin gozo hitz egin eta itxitura zatar hori kendu eta libre uzteko konbentzitu zituen. Geroztik hor dago lerdan asko gure haritza. Bentatxuriko Arantxa Estarloaren senarrak, Juan Antonio Etxarrik, zaintzen du geroztik, mimo handiarekin gainera.

Enbor gerria: 2,02 m

Adaburu hedadura: 21 m

UTM: X- 585130 Y- 4789124

Altuera: 20 m

Adina: 50-60 urte +/-

HIMALAIAKO ZEDROA

Cedrus deodara (Lamb.) G. Don

Latse etxearen ondoan dago zedro ikaragarri handi hau. Bere gerriaren perimetroa kontuan hartuz gero, Hernaniko handiena da bere espeziean.

Jatorria, ezaugarriak eta erabilera

Ikus 53. orrialdea

Enbor gerria: 3,93 m

Adaburu hedadura: 26 m

UTM: X- 586559 Y- 4787947

Altuera: 25-30 m

Adina: 100 urte +/-

HERNANIKO ZUHAITZ ERRALDOIEN TAULA

Ord. n.	ZUHAITZA	KOKAPENA	GERRIA	ALTUERA	ZENBK.
1.	Sekuoia luze	Portu auzoa	5,79 m	35 m	25
2.	Gingkoa	Kardaberaz parkea	5,03 m	19 m	2
3.	Magnolioa	Parkea	4,79 m	21m	9
4.	Monterreyko Nekosta	Lorategi Botanikoa	4,76 m	22 m	86
5.	Intsinis npinua	Lorategi Botanikoa	4,65 m	27 m	85
6.	Metasekuoia	Portu-Berri	4,49 m	29 m	31
7.	Platanondoa	Karabel	4,30 m	25 m	34
8.	Lizarra	Galarreta	4,02 m	24 m	105
9.	Ezkia	Kardaberaz parkea	3,96 m	20 m	3
10.	Platanondoa	Iturola	3,95 m	27 m	41
11.	Himalaiako zedroa	Latse-Ereñozu	3,93 m	26 m	112
12.	Hagina	Parkea	3,83 m	18 m	8
13.	Himalaiako zedroa	Ave Maria parkea	3,73 m	26 m	78
14.	Haritz kanduduna	Oriamendi etxea	3,65 m	24 m	80
15.	Lizarra	Etxeberri-Sagastia	3,57 m	23m	44
16.	Haritz kanduduna	Zikuñaga ermita	3,50 m	12 m	108
17.	Sekuoia luze	Epele Ereñozu	3,50 m	37 m	109
18.	Likidanbarra	Politena parkea	3,46 m	20 m	53
19.	Haritz turkiarra	Nazaret	3,35 m	26 m	95
20.	Sekuoia erraldoia	Portu-Berri	3,30 m	23 m	27
21.	Himalaiako zedroa	Portu-berri	3,23 m	27 m	26
22.	Pago gorria	Portu-Berri	3,19 m	25 m	32
23.	Haritz kanduduna	Ave maria	3,11 m	23 m	79
24.	Haritz kanduduna	Sorgintxulo	3,07 m	27 m	92

ERRALDOIAK

PAGOLA MINTEGIAK HERNANIKO LORATEGIEN HISTORIAN

Pagola familiaren mintegiek berebiziko garrantzia izan dute Hernaniko parkeetako zuhaitzien eraketan, baita frutagintza lanetan, basogintzan zein lorategi partikularretako apainketan ere.

Pagola mintegiek 1890-92 urteetan hasi zuten aktibitatea. Oialumeko Juan Bautista Pagola Ugalde hasi zen negozioarekin, gaur eguneko Pagola sagaren birraitona. Aurrenengo fakturak 1904 urtean egin zituen, ondoan ikus genezake adibide bat. Hasieratik harreman handia izan zuen Frantzia, Belgika eta Holandako mintegiekin, eta etxean bertan sortzen ez zituzten landareak handik ekartzen zituzten. Gero, trenez, Euskal Herriko txoko guztietara eta Espainia osora saltzen zituzten. Ez da harritzekoa, beraz, Hernaniko lehen telefonoa bertan eduki izana, lehenengo landare eskaerak eskutitzez egiten baitziren atzerrira. Portu-Berri etxea, J.B.Pagola Ugaldek eraiki zuen 1923 urtean, Aranoko emaztearekin batera, Carmen Zabala Ansa izenekoa.

Agustin eta Joakin Pagola Zabala, semeek, eman zioten jarraipena mintegiari. Joakinek, Frantziako Pépinières Croux mintegietan lan egin eta ikasi zuen XIX. mende bukaeran, gaur egun "Arboretum Vallée aux Loups" izena duen parke ikusgarria bilakatu den lekuan, Paris hiriko sarreran. Juan Batistaren bilobek, Pedro Maria, Juan Batista eta M^aCarmen Pagola Urnietak hartu zuten mintegien ardura ondoren.

P.M. Pagola Urnietak, peritu agronomoa, Gipuzkoako Foru Aldundiko Izurriteen Zerbitzuen Buru izan zen. Gazterik hil zen, 1981 urtean.

Metasekuoiak, J.B.Pagola Urnietak ekarri zituen lehenengo aldiz penintsulara, Munich-eko Lorategi Botanikotik ekarritako kimu batzuetatik, 1956 urtean. Pago mota ezberdinak ere. Ez da harritzekoa horregatik egotea, Iberiar penintsulako Metasekuoia alerik handiena, beraien lorategian.

Pagola mintegietan denetarik lantzen zen: basogintzarako zuhaitzak, lorategietarako zuhaitz eta zuhaixka apaingarriak, fruta-arbolak, lore mota ikusgarriak, barazkiak... Pagolatarrek beti izan zuten zaletasun handia pago mota ezberdinekiko; hala nola, pago gorriak, pago hiru kolorekoak, pago asplenifolia (iratzeen antzeko hostoekin)... Horrelako ale batzuk ikus genitzake Portu-Berri etxe inguruan, baita Hernaniko zenbait parketan ere.

Beraiek sortutako landareak XX.mende hasieran hain modan zeuden txapelketatara aurkeztu zituzten, eta diploma eta sari asko jaso zituzten: koniferetan, sagarrondo eta udareondoetan, hosto erorkorreko zuhaitzetan, zuhaixka apaingarrietan... Horien lekuko da etxe aurrean eta trenbide ondoan dagoen Lagerstroemia zuhaitz zaharra, 100 urtetik gora dauzkana eta behin baino gehiagotan sariak jaso zituen nekazaritza feria bat baino gehiagotan.

1909 urtean, Hernaniri egokitu zitzaion Euskal Jaiak antolatzea eta, horrekin batera, Gipuzkoako Aldundiak babesten zuen Nekazaritza eta Abeltzaintza Lehiaketa antolatzea. Hiru egunez luzatu zen feria, irailaren 17tik 19ra, eta 427 ekoizle aurkeztu ziren bertara, Gipuzkoako herri gehienetatik etorriak. Erakustokiak Hernaniko kale, pasealeku eta inguruetan kokatu ziren, handiena Tellerigaineko muino eta zelaietan. Sail asko ikus zitezkeen bertan: behi, zaldi, abere, txerri eta ardi aziendak batetik; Oilo, antzara, ahate, uso eta untxiak bestetik. Nekazaritza makineria ere ikus zitekeen bertan, baita baso-berritzeko landareak, loreak, zuhaitz apaingarriak, baserriko produktuak (sagardoa, txakolina, gazta, eztiak...) ere. Gure Juan Bautista Pagolak, hiru zilarrezko domina irabazi zituen eta 250 pezetako saria bere erakustoki osoarengatik.

Gaur egun, lau lehengusuk jarraitzen dute lanbide honetan: Pedro Mari Pagola, Hernaniko etxean; eta Joakin, Juan Bautista eta Mikel Pagola, Urnietako etxean.

HERNANIKO ZUHAITZ AIPAGARRIEN INGURUAN IBILBIDE MOTZA

**HERNANIKO ZUHAITZ
AIPAGARRIEN INGURUAN
IBILBIDE LUZEA**

112 ZUHAITZEN ZERRENDA OSOA

ZUHAITZA		Zbk.	Or.
Tilia x gr. tomentosa	Ezkia	1	11
Ginkgo biloba (L.)	Ginkgoa	2	13
Tilia x gr. tomentosa	Ezkia	3	15
Acer negundo (L.)	Lizar-astigarra	4	15
Arbutus unedo (L.)	Gurbitza	5	19
Acer platanoides (L.)	Astigar zorrotza	6	21
Acer pseudoplatanus (L.)	Astigar zuria	7	21
Taxus baccata (L.) Hook.	Hagina	8	17
Magnolia grandiflora (L.)	Magnolia lore-handi	9	18
Aesculus hippocastanum (L.)	Indigaztainondoa	10	
Corylus avellana (L.)	Urritza	11	
Magnolia grandiflora (L.)	Magnolia lore-handi	12	22
Laurus nobilis (L.)	Erramua, Ereinotza	13	22
Trachycarpus fortuneii (Hook.) H. Wendl.	Palmondoa	14	22
Quercus rubra (L.)	Haritz amerikarra	15	
Pyrus communis L.	Udareondoa	16	25
Prunus avium L.	Gereziondoa	17	25
Catalpa bignonioides (Walter)	Katalpa	18	24
Prunus cesarifera"atropurpurea"	Gerezi-Aranondo g.	19	24
Eriobotrya japonica (Thunb.) Lindl	Japoniako Mizpirondo	20	26
Malus domestica"Golden Delicious"	Golden Sagarrondoa	21	26
Aesculus hippocastanum (L.)	Indigaztainondoa	22	27
Lagerstroemia indica (L.) Pers.	Indimitrea	23	27

Castanea sativa (Mill.)	Gaztainondoa	24	29
Sequoia sempervirens (D. Don) Endl.	Sekuoia luze	25	30
Cedrus deodara (Lamb.) G. Don	Himalaiako zedroa	26	
Sequoiadendron giganteum (Lindl.)	Sekuoia erraldoia	27	31
Fagus sylvatica (L.) var. "tricolor"	Pago hirukolore	28	32
Lagerstroemia indica (L.) Pers.	Indimitrea	29	33
Cryptomeria japonica "viminalis"	Zedro japoniarra	30	
Metasequoia glyptostroboides	Metasekuoia, Txinatar	31	33
Fagus sylvatica (L.) var. "atropurpurea"	Pago gorria	32	
Cedrus atlantica (Endl.)	Atlaseko zedroa	33	
Platanus x hispanica (Mill.) ex Münchh.	Platanondo, Alboa	34	34
Abies nordmanniana (Steven) Spach	Nordmann izeia	35	
Metasequoia glyptostroboides	Metasekuoia, Txinatar	36	35
Ulmus pumila L.	Siberiako zumarra	37	
Acer negundo (L.)	Lizar-astigarra	38	
Celtis australis L.	Almeza	39	
Morus alba L.	Masustondo zuria	40	37
Platanus x hispanica (Mill.) ex Münchh.	Platanondo arrunta	41	37
Salix babylonica (L.)	Zume negartia	42	38
Magnolia × soulangeana (Soul.-Bod.)	Magnolia tulipa	43	38
Fraxinus excelsior (L.)	Lizar arrunta, Lizarra	44	39
Populus alba (L.)	Zurzuria	45	40
Quercus suber (L.)	Artelatza, Arkamurda	46	40
Cedrus atlantica (Endl.)	Atlaseko zedroa	47	41

Sequoiadendron giganteum (Lindl.)
Alnus glutinosa (L.) Gaertn
Quercus robur (L.)
Pseudotsuga menziesii (Mirb.) Franco
Cryptomeria japonica elegans
Liquidambar styraciflua (L.)
Aesculus hippocastanum (L.)
Liriodendron tulipifera (L.)
Buxus sempervirens (L.)
Musa sp.
Citrus x sinensis (L.) Osbeck
Citrus x limon (L.) Osbeck
Olea europaea (L.)
Cinnamomum camphora (L.) J.Pressl
Acacia dealbata (Link.)
Prunus spinosa (L.)
Crataegus monogyna (Jacq.)
Ficus carica (L.)
Corylus avellana (L.)
Prunus serrulata"kanzan" L.
Morus alba L.
Acer platanoides (L.)
Acer sacharinum L.
Acer campestre L.

	Sekuoia erraldoia	48	
	Haltza	49	
	Haritz kanduduna	50	
	Douglas lzeia	51	
	Zedro japoniar doto.	52	42
	Likidambar	53	43
	Indigaztainondoa	54	
	Tuliparbola	55	
	Ezpela	56	
	Bananeroa	57	
	Laranjondoa	58	
	Limoi-egilea	59	
	Olibondoa	60	44
	Kanforrondoa	61	45
	Arkazia	62	44
	Elorri beltza	63	
	Iparraldeko elorri zuria	64	
	Pikondoa	65	
	Urritza	66	
	Japoniar gereziando	67	49
	Masustondo zuria	68	
	Astigar zorrotza	69	
	Zilar astigarra	70	48
	Astigar arrunta	71	48

Quercus palustris Münchh	Zingira-haritz	72	49
Prunus X yedoensis "akebano" L.	Yoshino gereziando	73	47
Styphnolobium japonicum	Japoniar sofora	74	47
Tilia platyphyllos Scop.	Ezki hostozabala	75	52
Diospyros kaki L.f.	Kaki	76	52
Pinus sylvestris (L.)	Lergorria	77	
Cedrus deodara (Lamb.) G. Don	Himalaiako zedroa	78	53
Quercus robur (L.)	Haritz kanduduna	79	
Quercus robur (L.)	Haritz kanduduna	80	51
Picea abies (L.) H. Karst.	Izei gorria	81	54
Taxodium distichum (L.) Rich.	Zingira altzifrea	82	55
Cedrus deodara (Lamb.) G. Don	Himalaiako zedroa	83	55
Cedrus atlantica (Endl.)	Atlaseko zedroa	84	
Pinus radiata (D. Don)	Intsinis pinua	85	56
Cupressus macrocarpa Hartw.	Monterreyko nekosta	86	57
Liriodendron tulipifera (L.)	Tuliparbola	87	59
Pinus pinea (L.)	Pinazi pinua	88	60
Carpinus betulus (L.)	Xarma, Pago lizarra	89	61
Sequoia sempervirens (D. Don) Endl.	Sekuoia	90	
Prunus X yedoensis "akebano" L.	Yoshino gereziando	91	58
Quercus robur (L.)	Haritz kanduduna	92	63
Persea americana (Mill.)	Ahuakateondoa	93	63
Quercus rubra (L.)	Haritz amerikarra	94	64
Quercus cerris L.	Haritz turkiarra	95	65

Abies nordmanniana (Steven) Spach	Nordmann izeia	96	66
Quercus robur (L.)	Haritz kanduduna	97	
Betula pendula Roth	Urkia	98	67
Fagus sylvatica (L.)	Pagoa	99	
Pinus nigra (J. F. Arnold)	Larizio pinua	100	71
Alnus cordata (Loisel.) Duby	Haltza italiarra	101	
Fagus sylvatica (L.) var. "atropurpurea"	Pago gorria	102	72
Juglans regia (L.)	Intxaurrondoa	103	73
Quercus ilex (L.)	Artea	104	68
Fraxinus excelsior (L.)	Lizar arrunta, Lizarra	105	69
Phoenix canariensis (Hort.) ex Chabaud	Kanariar palmondoa	106	75
Ligustrum lucidum Aiton fil.	Beltxale distiratsu	107	76
Quercus robur (L.)	Haritz kanduduna	108	
Sequoia sempervirens (D. Don) Endl.	Sekuoia luzea	109	
Ilex aquifolium (L.)	Gorostia	110	77
Quercus robur (L.)	Haritz kanduduna	111	78
Cedrus deodara (Lamb.) G. Don	Himalaiako zedroa	112	79

HERNANIKO ZUHAITZ EGUNEN TAULA 50 URTEZ

URTEA	LEKUA	KOP.	ESPEZIEAK
1974	Epelerreka /Aparrain	500	Intxaurrondo, zumar, haritz amerikar eta urkiak
1975	Epelerreka /Aparrain	-	Lizarrak eta pagoak (azken lepo)
1976	Epelerreka,Hernani, Arano	450	Zumarrak eta urkiak (Elduaingo mugan)
1977	Akola, Igoingo dolmenak	400	Intxaurrondoak, urkiak eta haritzak
1978	Aparrain	-	-
1979	Aparrain, Epelerreka	800	Haritz amerikar, intxaurrondo, urki, platanondo, lizarrak
1980	Epelerreka	-	-
1981	Epelerreka, Agiña	900	Gaztainondo, lizar, intxaurrondo, haritz amerikarrak
1982	Akola	-	-
1983	Akola	-	-
1984	Epelerreka	-	-
1985	Epelerreka, Igoin	1000	Haritza, gereziandoa, gaztainondoa, lizar, haltzak
1986	Epelerreka	-	-
1987	Epelerreka	-	-
1988	Usokorreka	-	-
1989	Usokorreka	-	-
1990	Usokorreka	-	-
1991	Usokorreka	-	-
1992	Epelerreka	-	-
1993	Epelerreka, Igoin	-	Haritza, gereziandoa, gaztainondoa, lizar eta haltzak
1994	Akola, Benta-Txuri	-	Haritz, gaztainondoa eta lizarrak
1995	Benta-Txuri, Usokorreka	2000	Gereziando, Haritz Amerikar, haritz, gaztainondo eta arteak
1996	Ereñotzuko malda	-	Zumar, astigar, haritz eta lizarrak
1997	Epelerreka	-	Urkiak eta lizarra
1998	Epelerreka	-	25.urteurrena - Urkiak

1999	Karobieta /Akola parkea	-	Pago, urkiak, tulipa arbola, artea, gereziando, astigarrak
2000	Epelerreka	-	Pagoak eta tulipa arbolak
2001	Aparrain	1300	Haritz amerikarrak eta urkiak
2002	Aparrain	800	Bertako haritz, H. amerikar, gaztainondo, urki eta pagoak
2003	Aparrain	500	H.amerikar, pago eta gaztainondoak
2004	Aparrain	1000	Bertako haritz, H. amerikar, gereziando eta lizarrak
2005	Aparrain	1000	Bertako haritza, lizarra, gereziandoa
2006	Aparrain	1000	Bertako haritzak, lizarrak eta gereziandoak
2007	Aparrain	1000	Gereziando, pago, lizar, gaztainondo eta haritzak
2008	Aparrain	1000	Pagoa
2009	Aparrain	1500	Haritzak eta pagoal
2010	Epelerreka	700	Lizarrak, haltzak eta haritzak
2011	Epelerreka	500	Haritzak eta gereziandoak
2012	Epelerreka	500	Urkiak eta haritzak
2013	Aparrain	900	Haritzak, pagoak eta gaztainondoak
2014	Epeleko Iturriandietan	500	Gereziandoak eta intxaurrondoak
2015	Aparrain	500	Bertako haritzak, gereziandoak eta pagoak
2016	Aparrain	600	300 pago, 150 gaztainondo eta 150 intxaurrondo
2017	Aparrain	460	300 pago eta 160 bertako haritz
2018	Aparrain	400	Pagoak
2019	Iturriandietan	140	Gereziandoak
2020	Kaldera zaharretan	200	Haritzak
2021	COVID PANDEMIA	0	EZ ZEN EGIN
2022	La Cumbre Floridan	300	Ofizialki ez zen egin: basozainek egina: haritzak
2023	Kaldera Zaharretan	300	Haritzak eta pagoak
2024	Algorriko bidegurutzea	250	200 haritz eta 50 lizar
2025	Algorriko bidegurutzea II	250	50. urteurrena - 250 haritz

1975eko martxoaren 2a, Hernaniko emakume taldea, Zuhaitz eguenan, Adarra atzealdean.

1987ko Zuhaitz Eguna, Joxe Legarretari omenaldia.

Aparraireko bordan Zuhaitz Eguneko koadrila.

Latseko egur-fabrikako murala.

Eskerrak eman nahi dizkiegu proiektu honetan laguntza eskaini diguten guztiei: Hernani Burujabeko lankideei, Udaleko ingurumen teknikariei, udalartxiboko arduradunari, Kronikako kazetariei, Mediriz Mendiko kideei eta etxe partikularretako atearak adiskidetasunez ireki dizkiguten herritarrei ere. Guztiek ere beren harritxoak jarri dute 2023 urtean hasitako amets hura egia bihurtzeko.

Azterketa zientifikoa: Aranzadi Entomologia Saila,

Alberto Castro eta Beatriz Diaz

Testuak eta egitura: Esteban Garmendia,

Sagarreta Natur Taldea

Argazkiak: Karlos Corbella

Diseinu eta maketazioa: Uxue Bereziartua Lonbide

Inprimaketa: Digitarte

Laguntzaileak: Hernaniko Udala eta Hernani Burujabe

Hernani, 2025 urtea

